

บทที่ 5

สรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ 3 ประการ คือ เพื่อศึกษาสภาพและปัญหาในการศึกษาหรือรับความรู้ของแรงงานในสถานประกอบการ ศึกษาความคิดเห็นของแรงงาน ผู้บริหารสถานประกอบการ และเจ้าหน้าที่หน่วยงานที่เกี่ยวข้องต่อแนวทางการจัดตั้งแหล่งเรียนรู้ในสถานประกอบการ และเสนอรูปแบบการจัดแหล่งเรียนรู้ในสถานประกอบการเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต โดยการสัมภาษณ์และแจกแบบสอบถาม ดังนี้

การเก็บรวบรวมข้อมูลแบ่งเป็น 2 ส่วน คือ ส่วนแรกเป็นการรวบรวมข้อมูลเพื่อสังเคราะห์เป็นรูปแบบแหล่งเรียนรู้ในสถานประกอบการ เก็บข้อมูลจาก 3 กลุ่ม คือ แบบสอบถามแรงงานที่ทำงานในสถานประกอบการ จำนวน 432 คน สัมภาษณ์ผู้บริหารสถานประกอบการ จำนวน 20 คน และเจ้าหน้าที่หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง 20 คน จากนั้นวิเคราะห์และสังเคราะห์ข้อมูลเสนอรูปแบบการจัดแหล่งเรียนรู้ในสถานประกอบการ แล้วเชิญผู้เชี่ยวชาญ 10 ท่านร่วมสัมมนาเพื่อให้ข้อเสนอแนะต่อรูปแบบของแหล่งเรียนรู้ในสถานประกอบการ แล้วปรับรูปแบบตามข้อเสนอแนะ ส่วนที่สองนำรูปแบบที่ได้ไปทดลองจัดจริงในสถานประกอบการ 1 แห่ง แล้วศึกษาความพึงพอใจต่อผลการจัดแหล่งเรียนรู้ในสถานประกอบการ เก็บข้อมูลจาก 2 กลุ่ม คือ แบบสอบถามแรงงานที่ทำงานในสถานประกอบการ จำนวน 100 คน และสัมภาษณ์ผู้บริหารสถานประกอบการ จำนวน 5 คน แล้ววิเคราะห์ข้อมูลใช้การแจกแจงความถี่ หาค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการวิเคราะห์เนื้อหา

สรุปผลการวิจัย

1. ข้อมูลทั่วไปของแรงงานที่ทำงานในสถานประกอบการ ผู้บริหารสถานประกอบการ และเจ้าหน้าที่หน่วยงาน มีดังนี้

1.1 ข้อมูลทั่วไปของแรงงาน พบว่า แรงงานส่วนใหญ่เป็นหญิง อายุระหว่าง 26-35 ปี สถานภาพโสด กำลังศึกษาอยู่ในระดับอนุปริญญา ทำงานผลิตสินค้าสิ่งทอ เป็นพนักงานระดับปฏิบัติการ ทำงานมาแล้ว 5 ปีขึ้นไป แรงงานส่วนใหญ่ไม่ได้ศึกษาต่อ ส่วนที่ศึกษากำลังศึกษาใน มศ. โดยศึกษาระดับปริญญาตรีในสาขาวิชาวิทยาการจัดการ

1.2 ข้อมูลทั่วไปของผู้บริหารสถานประกอบการ พบว่า ผู้บริหารสถานประกอบการส่วนใหญ่เป็นชาย อายุ 46 ปีขึ้นไป จบการศึกษาระดับปริญญาโท ทำงานในตำแหน่งกรรมการผู้จัดการ เป็นผู้บริหารมาแล้ว 10-15 ปี ก่อนรับตำแหน่งผู้บริหารเคยเป็นพนักงานของบริษัทมาก่อน และสินค้าที่ผลิตเป็นประเภทสิ่งทอ

1.3 ข้อมูลทั่วไปของเจ้าหน้าที่หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง พบว่า เจ้าหน้าที่ส่วนใหญ่เป็นหญิง อายุระหว่าง 30-40 ปี จบการศึกษาปริญญาตรี ทำงานในตำแหน่งนักวิชาการศึกษาแรงงาน ทำงานมากกว่า 10 ปีขึ้นไป และสังกัดสำนักจัดหางานจังหวัด

2. สภาพและปัญหาในการศึกษาหรือรับความรู้ของแรงงานในสถานประกอบการ ประกอบด้วย แรงงานที่ทำงานในสถานประกอบการ ผู้บริหารสถานประกอบการ และเจ้าหน้าที่หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

2.1 การรับความรู้ของแรงงานในสถานประกอบการ ตามความคิดเห็นของแรงงาน พบว่า ส่วนใหญ่มีโอกาสได้รับความรู้เพิ่มเติม โดยได้รับความรู้จากสื่อต่าง ๆ ความรู้จากการอบรมจัดโดยสถานประกอบการ เป็นความรู้เกี่ยวกับอาชีพหรืองานที่ทำอยู่ ความรู้ที่แรงงานได้รับมาจากโทรทัศน์ ความรู้จากสื่อเป็นความรู้เกี่ยวกับอาชีพและงานที่ทำอยู่ โดยใช้เวลาช่วงพัก ว่าง และหลังเลิกงาน สถานประกอบการมีการแจกเอกสาร เป็นความรู้เกี่ยวกับอาชีพและงานที่ทำอยู่ จัดบริการความรู้แก่แรงงานปีละครั้ง และจัดที่สถานประกอบการ

2.2 การรับความรู้ของแรงงานในสถานประกอบการ ตามความคิดเห็นของผู้บริหารสถานประกอบการ พบว่า ส่วนใหญ่แรงงานมีโอกาสแสวงหาความรู้มาก พนักงานได้รับความรู้เพิ่มเติมจากการอบรมที่สถานประกอบการจัดให้ เป็นความรู้เกี่ยวกับอาชีพหรืองานที่ทำอยู่ สื่อที่สถานประกอบการจัดให้แก่แรงงานเป็นอินเทอร์เน็ต แหล่งเรียนรู้จัดให้บริการแก่แรงงานทุกวัน แรงงานมีโอกาสเข้าร่วมกิจกรรมได้ทุกคนไม่จำกัด และแรงงานจำเป็นต้องได้รับความรู้เพิ่มเติมมาก

2.3 การรับความรู้ของแรงงานในสถานประกอบการ ตามความคิดเห็นของเจ้าหน้าที่หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง พบว่า ส่วนใหญ่แรงงานมีโอกาสแสวงหาความรู้บ้าง ความรู้ส่วนใหญ่ได้มาจากการฝึกอบรมที่สถานประกอบการจัดให้ ซึ่งเป็นความรู้เกี่ยวกับอาชีพหรืองานที่ทำอยู่นอกจากนั้นแรงงานได้รับความรู้จากโทรทัศน์ และสื่ออื่น ๆ

3. ความต้องการแหล่งเรียนรู้และแนวทางการจัดตั้งแหล่งเรียนรู้ในสถานประกอบการ ประกอบด้วย ข้อมูลจากแรงงานที่ทำงานในสถานประกอบการ ผู้บริหารสถานประกอบการ และเจ้าหน้าที่หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

3.1 ความต้องการแหล่งเรียนรู้ในสถานประกอบการ ตามความคิดเห็นของแรงงาน พบว่า ส่วนใหญ่แรงงานเห็นความจำเป็นในการรับความรู้เพิ่มเติม เป็นความรู้เกี่ยวกับอาชีพหรืองานที่ทำอยู่ เพราะต้องการนำความรู้ไปใช้พัฒนางานที่ทำ การจัดตั้งแหล่งเรียนรู้ในสถานประกอบการเป็นประโยชน์แก่แรงงานมาก ควรจัดตั้งแหล่งเรียนรู้ที่อาคารสำหรับพักผ่อน โดยจัดเจ้าหน้าที่อำนวยความสะดวก สิ่งพิมพ์ที่ควรจัดไว้ในแหล่งเรียนรู้เป็นหนังสือพิมพ์ สื่ออิเล็กทรอนิกส์เป็นคอมพิวเตอร์ สิ่งพิมพ์ที่จัดไว้ในแหล่งเรียนรู้ควรเป็นความรู้พื้นฐาน กิจกรรมที่จัด

เพิ่มเติมควรเชิญวิทยากรมาบรรยายให้ความรู้ ให้พนักงานมีส่วนร่วมหมุนเวียนมาช่วยจัดกิจกรรม ประชุม สัมมนาและจัดนิทรรศการ งบประมาณที่ใช้จัดแหล่งเรียนรู้ควรมาจากผู้บริหารสถาน ประกอบการ ต้องการให้สถานประกอบการช่วยเหลืองบประมาณในการบริหารงาน การบริหารแหล่ง เรียนรู้ควรมีกรรมการเป็นผู้แทนจากผู้ทรงคุณวุฒิ ผู้บริหารและพนักงาน และแหล่งเรียนรู้ควรจัด กิจกรรมช่วยเหลือ พนักงานที่เป็นนักศึกษาของสถาบันต่าง ๆ โดยจัดให้มีการพบกลุ่มหรือสอนเสริมใน แหล่งเรียนรู้

3.2 ความต้องการแหล่งเรียนรู้ในสถานประกอบการ ตามความคิดเห็นของ ผู้บริหารสถานประกอบการ พบว่า ส่วนใหญ่เห็นว่าแรงงานต้องการนำความรู้ที่ได้ไปใช้พัฒนางานที่ทำ อยู่ ความรู้ที่จัดให้เป็นความรู้เกี่ยวกับอาชีพหรืองานที่ทำ สถานประกอบการสนับสนุนการจัดตั้งแหล่ง เรียนรู้มาก สถานที่จัดตั้งแหล่งเรียนรู้ควรเป็นอาคารสำหรับพักผ่อน ผู้ดูแลรับผิดชอบแหล่งเรียนรู้ควร เป็นเจ้าหน้าที่ห้องสมุด สิ่งพิมพ์ที่จัดไว้ในแหล่งเรียนรู้ควรเป็นหนังสือพิมพ์ ควรมีสื่ออิเล็กทรอนิกส์ไว้ บริการหลากหลายประเภท เนื้อหาสื่อสิ่งพิมพ์ควรเป็นความรู้วิชาชีพสาขาต่าง ๆ ควรจัดฝึกอบรม เพิ่มเติมความรู้แก่แรงงาน ควรให้แรงงานมีส่วนร่วมกับแหล่งเรียนรู้ด้วยการหมุนเวียนมาช่วยให้บริการ ยืม-คืนหนังสือ งบประมาณที่ใช้จัดแหล่งเรียนรู้ควรมาจากผู้บริหารสถานประกอบการ สถาน ประกอบการควรช่วยเหลืองบประมาณในการบริหารงาน ผู้บริหารสถานประกอบการควรเป็นผู้บริหาร แหล่งเรียนรู้ และแหล่งเรียนรู้ควรจัดกิจกรรมช่วยเหลือแรงงานที่เป็นนักศึกษาของสถาบันต่างๆ โดยจัด ให้นักศึกษามาแลกเปลี่ยนความรู้กัน

3.3 ความต้องการแหล่งเรียนรู้ในสถานประกอบการ ตามความคิดเห็นของ เจ้าหน้าที่หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง พบว่า เจ้าหน้าที่ระบุว่าแรงงานส่วนใหญ่จำเป็นต้องเพิ่มพูนความรู้มาก ที่สุด ความรู้ที่จำเป็นแก่แรงงานควรเป็นความรู้เกี่ยวกับอาชีพหรืองานที่ทำอยู่ เพราะต้องนำความรู้ไป ใช้พัฒนางานที่ทำ การจัดตั้งแหล่งเรียนรู้ในสถานประกอบการมีประโยชน์มากที่สุด การจัดตั้งควร จัดเป็นอาคารเฉพาะ โดยให้ฝ่ายบริหารโรงงานเป็นผู้รับผิดชอบดูแล สื่อสิ่งพิมพ์ที่จัดไว้ในแหล่งเรียนรู้ ควรเป็นวารสาร สื่ออิเล็กทรอนิกส์ควรเป็นคอมพิวเตอร์ เนื้อหาของสิ่งพิมพ์ควรเป็นความรู้เกี่ยวกับ วิชาชีพ ต่าง ๆ กิจกรรมที่ควรจัดเพิ่มเติมเป็นการจัดอบรมและเชิญวิทยากรมาบรรยาย การมีส่วนร่วม ของแรงงาน โดยช่วยเสนอความคิดเห็นต่อสื่อที่ควรมีและกิจกรรมที่ควรจัดไว้ในแหล่งเรียนรู้ งบประมาณที่ใช้จัดควรมาจากผู้บริหารสถานประกอบการ แรงงานสามารถช่วยเหลือแหล่งเรียนรู้ด้วย การช่วยออกค่าใช้จ่ายในการบริหารงาน และสถานประกอบการสามารถช่วยเหลือแรงงานโดยการ อนุญาตให้เข้าร่วมกิจกรรมได้ รูปแบบการบริหารแหล่งเรียนรู้ ควรมีคณะกรรมการที่มาจาก ผู้ทรงคุณวุฒิ ผู้บริหารและแรงงาน และควรจัดกิจกรรมที่ช่วยเหลือแรงงานที่เป็นนักศึกษา โดยจัดให้มี การพบกลุ่มหรือสอนเสริมในแหล่งเรียนรู้

4. การนำเสนอรูปแบบการจัดแหล่งเรียนรู้ในสถานประกอบการเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต

คณะผู้วิจัยได้วิเคราะห์และสังเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากกลุ่มตัวอย่างทั้ง 3 กลุ่ม จากนั้นจัดทำเป็นร่างรูปแบบแหล่งเรียนรู้ในสถานประกอบการ แล้วจัดสัมมนาโดยเชิญผู้เชี่ยวชาญที่เกี่ยวข้องกับเรื่องแหล่งเรียนรู้จำนวน 10 ท่าน ช่วยเสนอแนะต่อร่างรูปแบบฯ แล้วนำข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญมาปรับปรุงร่างรูปแบบให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้นต่อไป

สรุปผลรูปแบบการจัดแหล่งเรียนรู้ในสถานประกอบการเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต ได้ดังต่อไปนี้

ผลการวิจัยพบว่า ร้อยละ 61.7 ของแรงงานมีความเห็นว่าการมีโอกาสได้รับความรู้เพิ่มเติมมีความจำเป็นมาก และร้อยละ 31.2 มีความเห็นว่ามีค่าปานกลาง จุดประสงค์ที่แรงงานต้องการความรู้เพิ่มเติมคือ ร้อยละ 56.1 ระบุว่า เพื่อพัฒนางานที่ทำอยู่ ร้อยละ 33.5 ระบุว่าเพื่อใช้ในการดำรงชีวิตประจำวัน และร้อยละ 29.9 ระบุว่า เพื่อเป็นความรู้ในการศึกษาต่อ และเมื่อถามถึงความคิดเห็นต่อการจัดตั้งแหล่งเรียนรู้พบว่า ร้อยละ 69.9 เห็นว่ามีประโยชน์มาก และร้อยละ 24.9 ระบุว่า มีประโยชน์ปานกลาง

สำหรับรูปแบบแหล่งเรียนรู้ในสถานประกอบการที่ได้จากการสังเคราะห์ข้อมูลจากความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่างทั้ง 3 กลุ่ม คือ แรงงานในสถานประกอบการ ผู้บริหารสถานประกอบการ และเจ้าหน้าที่ของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง รวมทั้งการได้รับข้อเสนอแนะจากผู้ทรงคุณวุฒิแล้ว สามารถสรุปได้ว่าแหล่งเรียนรู้ในสถานประกอบการมีองค์ประกอบ 12 ด้าน และแต่ละด้านมีรายละเอียดดังนี้

1) จุดประสงค์ของแหล่งเรียนรู้ เป็นสถานที่ที่แรงงานสามารถมาศึกษาหาความรู้ได้ตามความสะดวกและความพร้อม อยู่ใกล้ตัว จัดบริการสื่อและกิจกรรมการเรียนรู้ที่สนองความต้องการของแรงงาน โดยการมีส่วนร่วมของทุกฝ่าย ทั้งฝ่ายผู้บริหารและเจ้าหน้าที่ สถานประกอบการและฝ่ายแรงงาน

2) ที่ตั้งของแหล่งเรียนรู้ ควรตั้งในอาคารสำนักงานหรืออาคารพักผ่อน ที่มีความกว้างขวางพอสมควร มีบริเวณสำหรับอ่านหนังสือได้ บริเวณสำหรับจัดกิจกรรมบ้างและปลอดภัยจากการสังเกตของผู้บริหาร

3) ผู้รับผิดชอบดูแลแหล่งเรียนรู้ในสถานประกอบการ ควรเป็นเจ้าหน้าที่ของสถานประกอบการ อาจจะเป็นเจ้าหน้าที่ฝ่ายอำนวยการหรือฝ่ายบริหาร หรือฝ่ายวิชาการ ผู้รับผิดชอบดูแลควรจะมีวิธีการสร้างแรงจูงใจแก่กลุ่มเป้าหมาย ควรมีการติดตามผลเป็นระยะๆ

4) ประเภทของความรู้ที่แรงงานต้องการ แหล่งเรียนรู้ในสถานประกอบการ ควรพิจารณาจัดให้ความรู้ในเรื่องที่เกี่ยวกับอาชีพการงานที่แรงงานทำอยู่มากที่สุด รองลงมาเป็นความรู้

เกี่ยวกับกฎหมายแรงงาน ความรู้วิชาสามัญ ความรู้เกี่ยวกับศาสนา และความรู้เกี่ยวกับการเมืองตามลำดับ

5) ประเภทของสื่อสิ่งพิมพ์ที่ควรจัดในแหล่งเรียนรู้ ผลการวิจัยพบว่าควรจัดสื่อสิ่งพิมพ์ประเภทหนังสือพิมพ์มากที่สุด รองลงมาคือ นิตยสาร วารสาร ตำรา/หนังสือ ของสถาบันที่แรงงานเป็นนักศึกษาอยู่ และเอกสารอื่นๆ ตามลำดับ

6) ประเภทของเนื้อหาสื่อสิ่งพิมพ์ที่ควรจัด ผลการวิจัยพบว่าควรเป็นเนื้อหาประเภทความรู้วิชาชีพต่าง ๆ มากที่สุด รองลงมาคือ ความรู้พื้นฐาน ความรู้เกี่ยวกับสุขภาพและความรู้เกี่ยวกับภาษาต่างประเทศตามลำดับ

7) ประเภทของสื่ออิเล็กทรอนิกส์ที่ควรจัดในแหล่งเรียนรู้ ควรจะจัดให้มีคอมพิวเตอร์มากที่สุด รองลงมาเป็น VCD/CD สื่ออิเล็กทรอนิกส์ที่ใช้ในการเรียนการสอนของสถาบันที่แรงงานเป็นนักศึกษาอยู่ เทปเสียงและสื่ออื่น ๆ รวมทั้งควรมีเสียงตามสายด้วย

8) กิจกรรมที่ควรจัดในแหล่งเรียนรู้ ผลการวิจัยพบว่านอกเหนือจากสื่อต่าง ๆ ที่ควรจัดบริการในแหล่งเรียนรู้แล้ว แหล่งเรียนรู้ในสถานประกอบการควรจัดให้มีกิจกรรมต่อไปนี้เพื่อเป็นการบริการความรู้แก่แรงงาน ซึ่งแรงงานมีความต้องการตามลำดับต่อไปนี้คือ การจัดอบรม การเชิญวิทยากรมาบรรยาย การจัดนิทรรศการ การจัดประชุมสัมมนา กิจกรรมแนะแนวอาชีพอิสระตามลำดับ กิจกรรมที่จัดควรมีทั้งวิชาการและบันเทิงด้วย

นอกจากนั้นแรงงานยังเสนอให้มีการจัดกิจกรรมเพื่อบริการแรงงานที่เป็นนักศึกษาของสถาบันการศึกษาต่าง ๆ ด้วย กิจกรรมที่ควรจัดได้แก่ การจัดให้มีการพบกลุ่มหรือสอนเสริมในแหล่งเรียนรู้ เชิญวิทยากรเฉพาะมาให้ความรู้เป็นครั้งคราว จัดกลุ่มตัว จัดเป็นสถานที่ให้บริการลงทะเบียนและสถานที่สอบ

9) การบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้ ผลการวิจัยพบว่าการบริหารนั้นสถานประกอบการควรจัดเจ้าหน้าที่เฉพาะมาทำหน้าที่บริหาร หรืออาจจัดในรูปของกรรมการซึ่งประกอบด้วยผู้บริหารของสถานประกอบการ ผู้แทนพนักงาน และผู้ทรงคุณวุฒิ

10) งบประมาณ ผลการวิจัยพบว่า งบประมาณที่ใช้ในการดำเนินการแหล่งเรียนรู้ ควรเป็นงบที่มาจากสถานประกอบการมากที่สุด โดยถือว่าเป็นสวัสดิการให้แก่พนักงาน

11) สิ่งที่แรงงานต้องการให้สถานประกอบการช่วยเหลือต่อแหล่งเรียนรู้ ผลการวิจัยพบว่า แรงงานต้องการให้สถานประกอบการช่วยเหลือในเรื่องนี้ทั้งงบประมาณสำหรับการดำเนินงานแหล่งเรียนรู้มากที่สุด รองลงมาคือ การช่วยจัดซื้อจัดหาสื่อสิ่งพิมพ์มาไว้ในแหล่งเรียนรู้ การอนุญาตให้จัดกิจกรรมต่างๆ ในสถานประกอบการ การอนุญาตให้แรงงานเข้าร่วมกิจกรรมได้และการจัดซื้อสื่ออิเล็กทรอนิกส์มาไว้ในแหล่งเรียนรู้ตามลำดับ

12) การมีส่วนร่วมของแรงงานในแหล่งเรียนรู้ในสถานประกอบการ ผลการวิจัยพบว่า แรงงานสามารถมีส่วนร่วมในการดำเนินการแหล่งเรียนรู้ในสถานประกอบการได้

ตามลำดับ ดังนี้คือ ช่วยเสนอความเห็นต่อกิจกรรมที่ควรจัดในแหล่งเรียนรู้ ช่วยเสนอความเห็นต่อสื่อที่ควรจัดให้มีในแหล่งเรียนรู้ หมุนเวียนกันมาช่วยจัดกิจกรรมของแหล่งเรียนรู้ ร่วมแสดงความคิดเห็นในการปรับปรุงแหล่งเรียนรู้ และหมุนเวียนกันมาช่วยให้บริการยืม-คืนสื่อในแหล่งเรียนรู้ตามลำดับ

ปัจจัยที่จะช่วยให้การดำเนินการจัดแหล่งเรียนรู้ในสถานประกอบการประสบผลสำเร็จ

ในการสัมมนาผู้ทรงคุณวุฒิ ท่านได้ให้ข้อเสนอแนะเพิ่มเติมในส่วนของการที่จะดำเนินการแหล่งเรียนรู้ในสถานประกอบการให้ประสบผลสำเร็จนั้น ต้องคำนึงถึงปัจจัย 5 ประการ คือ

- 1) ต้องสร้างความรู้ความเข้าใจให้ตรงกันทุกฝ่ายเกี่ยวกับความหมายของแหล่งเรียนรู้
- 2) การดำเนินการต้องเกิดจากความร่วมมือของทุกฝ่าย ผู้บริหาร แรงงาน ผู้สนับสนุนต้องประสานและร่วมมือกัน
- 3) ต้องสร้างเจตคติที่ดีเกี่ยวกับการเรียนรู้ตลอดชีวิตแก่แรงงานให้แรงงานเห็นความจำเป็น
- 4) ผู้บริหารสถานประกอบการต้องเห็นความสำคัญของแหล่งเรียนรู้
- 5) การจัดแหล่งเรียนรู้อาจแบ่งเป็น 2 ระยะ คือ (1) ก่อนจัดต้องสร้างความรู้ความเข้าใจ (2) ระหว่างจัดต้องมีกิจกรรมหลากหลาย สร้างบรรยากาศการเรียนรู้ และ (3) ต้องจัดกิจกรรมอย่างต่อเนื่องและสม่ำเสมอ

5. ความพึงพอใจต่อรูปแบบการจัดแหล่งเรียนรู้ในสถานประกอบการของแรงงานและผู้บริหารสถานประกอบการ ผลการศึกษามีดังต่อไปนี้

5.1 ความพึงพอใจของแรงงานที่ทำงานในสถานประกอบการ เป็นข้อมูลที่ได้จากการตอบแบบสอบถามความพึงพอใจของแรงงานที่มาใช้แหล่งเรียนรู้ รูปแบบการจัดแหล่งเรียนรู้และประโยชน์ที่ได้รับจากแหล่งเรียนรู้ในสถานประกอบการ ดังนี้

1) การใช้แหล่งเรียนรู้ในสถานประกอบการ พบว่าส่วนใหญ่ได้รับทราบข้อมูลจากหัวหน้างาน เข้ามาใช้แหล่งเรียนรู้ 2 – 3 วันต่อครั้ง ใช้ครั้งละ 10 – 15 นาที วัตถุประสงค์ที่เข้ามาใช้เพื่ออ่านหนังสือและหาความเพลิดเพลิน เวลาที่เข้ามาใช้เป็นช่วงเย็น สื่อที่ใช้เป็นสิ่งพิมพ์ และเข้าร่วมกิจกรรมฝึกวิชาชีพที่แหล่งเรียนรู้จัดให้

2) รูปแบบการจัดแหล่งเรียนรู้ในสถานประกอบการ พบว่า แรงงานส่วนใหญ่พอใจกับรูปแบบการจัดแหล่งเรียนรู้ในสถานประกอบการปานกลาง โดยแรงงานพอใจมากที่สุดที่สถานประกอบการให้ความสำคัญกับการจัดแหล่งเรียนรู้ และการเดินทางไปใช้แหล่งเรียนรู้ได้รับความสะดวกมาก ส่วนที่พอใจปานกลางเป็นแหล่งเรียนรู้มีบรรยากาศที่เอื้อประโยชน์ต่อการเรียนรู้ แหล่ง

เรียนรู้มีพื้นที่กว้างขวางเพียงพอต่อผู้ใช้บริการ สถานประกอบการจัดเจ้าหน้าที่รับผิดชอบแหล่งเรียนรู้ ได้อย่างเหมาะสม การกำหนดเวลาปิด-เปิดแหล่งเรียนรู้ มีความเหมาะสมดี พอใจกับสื่อที่สถานประกอบการจัดบริการไว้ในแหล่งเรียนรู้ เจ้าหน้าที่ให้ความช่วยเหลือแนะนำสื่อตามที่ต้องการ และสื่อที่จัดให้บริการมีความหลากหลายและเพียงพอกับความต้องการ

3) **ประโยชน์ที่ได้รับจากการจัดแหล่งเรียนรู้ในสถานประกอบการ** พบว่า แรงงานส่วนใหญ่ได้รับประโยชน์จากการจัดแหล่งเรียนรู้ในสถานประกอบการปานกลาง โดยแรงงานพอใจที่ได้รับประโยชน์จากแหล่งเรียนรู้ ได้รับความรู้จากการเข้ามาใช้แหล่งเรียนรู้ แหล่งเรียนรู้มีเอกสารตามที่ต้องการ สามารถนำความรู้ที่ได้จากแหล่งเรียนรู้ไปใช้ในชีวิตประจำวัน นำไปปรับใช้ในการทำงาน นำไปใช้ศึกษาต่อในระดับสูงขึ้น และใช้เป็นอาชีพเสริมได้

4) **ข้อเสนอแนะของแรงงานที่ใช้แหล่งเรียนรู้ในสถานประกอบการ** พบว่า แรงงานที่เข้าร่วมกิจกรรมที่แหล่งเรียนรู้จัดให้นอกจากการอ่านหนังสือ ส่วนใหญ่สนใจการฝึกวิชาชีพ การใช้อินเทอร์เน็ต การดูโทรทัศน์ หรือฟังวิทยุและเข้าร่วมกิจกรรมที่สถานประกอบการจัดให้ นอกจากนี้แรงงานต้องการให้แหล่งเรียนรู้ปรับปรุงในเรื่องแนะนำการศึกษามากที่สุด จัดสื่อให้มีความหลากหลายประเภทมากขึ้น เพิ่ม CD ความรู้ให้มากกว่าเดิม จัดหนังสือให้หลากหลายประเภท เช่น เรื่องสั้น วรรณกรรม หรือสุขภาพ และควรจัดห้องน้ำให้เพียงพอแก่ผู้เข้ามาใช้แหล่งเรียนรู้

5.2 **ความพึงพอใจของผู้บริหารสถานประกอบการ** เป็นข้อมูลที่ได้จากการตอบแบบสอบถามความพึงพอใจของผู้บริหารสถานประกอบการต่อรูปแบบการจัดแหล่งเรียนรู้และประโยชน์ที่สถานประกอบการได้รับจากการจัดตั้งแหล่งเรียนรู้ในสถานประกอบการ ดังนี้

1) **รูปแบบการจัดแหล่งเรียนรู้ในสถานประกอบการ** พบว่า ผู้บริหารสถานประกอบการส่วนใหญ่ให้ความสำคัญกับการจัดแหล่งเรียนรู้มา แหล่งเรียนรู้จัดได้อย่างเหมาะสมมาก สถานประกอบการอนุญาตให้แรงงานเข้าร่วมกิจกรรมที่จำเป็นในบางโอกาสมากถึงปานกลาง ให้ความสำคัญและอำนวยความสะดวกแก่หน่วยงานที่เข้ามาให้ความรู้แก่แรงงานมากถึงมากที่สุด แรงงานมีโอกาสใช้แหล่งเรียนรู้เพิ่มพูนทักษะการทำงานมาก เปิดโอกาสให้แรงงานมีส่วนร่วมจัดแหล่งเรียนรู้ด้วยตนเองมาก มีแหล่งความรู้ในสาขาวิชาต่าง ๆ ให้ศึกษาค้นคว้ามากและปานกลาง แรงงานนำความรู้ที่ได้จากแหล่งเรียนรู้มาพัฒนาได้มาก สถานประกอบการจัดงบประมาณให้แหล่งเรียนรู้มากเป็นประจำ ทุกปี สื่อเรียนรู้มีความหลากหลายและเพียงพอกับความต้องการใช้มาก และสถานประกอบการได้จัดสื่อเรียนรู้ใหม่ ๆ เพิ่มเติมให้กับแหล่งเรียนรู้มากอย่างต่อเนื่อง

2) **ประโยชน์ที่ได้รับจากการจัดแหล่งเรียนรู้ในสถานประกอบการ** พบว่า ผู้บริหารสถานประกอบการส่วนใหญ่เห็นว่า การจัดตั้งแหล่งเรียนรู้ในสถานประกอบการมีประโยชน์แก่แรงงานมาก แหล่งเรียนรู้เป็นสถานที่เพิ่มพูนความรู้แก่แรงงาน ช่วยสร้างแรงจูงใจพนักงานให้ได้ศึกษาค้นคว้าหาความรู้ด้วยตนเอง ให้แรงงานใช้เวลาว่างช่วงพักหรือระหว่างรอเข้างานได้เข้ามาใช้แหล่งเรียนรู้มาก

แหล่งเรียนรู้เป็นสถานที่พักผ่อนหย่อนใจของแรงงาน เป็นที่แลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างแรงงาน และเป็นที่สนทนาการที่เกิกระโยชน์อย่างสร้างสรรค์มาก แรงงานมีพัฒนาการกล้าคิด กล้าทำและกล้าแสดงออกมากขึ้น และเป็นแหล่งช่วยเสริมสร้างแรงงานให้มีนิสัยรักการอ่านได้อย่างมาก

3) ข้อเสนอแนะของผู้บริหารเกี่ยวกับการจัดตั้งแหล่งเรียนรู้ในสถานประกอบการ พบว่า ผู้บริหารสถานประกอบการส่วนใหญ่เห็นว่า การส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิตช่วยเปิดโอกาสให้แรงงานมีความรู้ที่หลากหลาย การพัฒนาแหล่งเรียนรู้ควรกำหนดรูปแบบของแหล่งเรียนรู้ให้เหมาะสม และการจัดแหล่งเรียนรู้ที่มุ่งเน้นวิชาชีพมากขึ้น

อภิปรายผล

การอภิปรายผลของการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ในสถานประกอบการเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิตแก่แรงงานในสถานประกอบการในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล มีดังต่อไปนี้

1. สภาพการศึกษาหรือการรับรู้ของแรงงานในสถานประกอบการ เป็นการวิเคราะห์จากการสอบถามแรงงานที่ทำงานในสถานประกอบการ ผู้บริหารสถานประกอบการ และเจ้าหน้าที่หน่วยงาน ดังนี้

1.1 การรับรู้ของแรงงานในสถานประกอบการ ตามความคิดเห็นของแรงงาน พบว่า แรงงานที่ทำงานในสถานประกอบการมีโอกาสที่จะได้รับความรู้เพิ่มเติมจากการศึกษาคด้วยตนเอง และจากสถานประกอบการจัดให้ เพื่อพัฒนาทักษะอาชีพและเพิ่มขีดความสามารถในการทำงานให้ดีขึ้น ความรู้ที่แรงงานได้รับจากสื่อต่าง ๆ จากการอบรม การประชุมสัมมนา จากการสอนงานของหัวหน้า และจากการศึกษาเพิ่มเติม ความรู้จากการอบรมได้จากสถานประกอบการจัดให้ ทั้งนี้เพราะต้องการพัฒนาทักษะอาชีพที่แรงงานทำอยู่ เพื่อเพิ่มผลผลิตและยกระดับมาตรฐานสินค้า อันจะส่งผลต่อการแข่งขันในคุณภาพของสินค้า สอดคล้องกับเกือ วงศ์บุญสิน และคณะ (2546) ที่ศึกษาแนวโน้มความต้องการที่มีต่อทักษะแรงงานไทยในช่วง 15 ปีข้างหน้า พบว่า ความต้องการทรัพยากรมนุษย์ในเชิงคุณภาพเพิ่มขึ้น ทักษะแรงงานไทยในอนาคตที่พึงประสงค์ จะเกี่ยวข้องกับคุณสมบัติของแรงงานเป็นส่วนใหญ่ โดยมีจุดเน้นที่ทักษะและเทคนิคที่เหมาะสมกับวิชาชีพ ดังนั้น ความรู้ที่แรงงานได้รับส่วนใหญ่เป็นความรู้เกี่ยวกับอาชีพหรืองานที่ทำอยู่ การเพิ่มทักษะการทำงานเป็นปัจจัยสำคัญในการผลิต เป็นตัวแปรสำคัญที่กำหนดผลลัพธ์ในการผลิต จึงทำให้สถานประกอบการเน้นการฝึกอบรมให้ความรู้ในอาชีพที่ทำอยู่เป็นหลัก

กรณีของสื่อพบว่า ความรู้ที่แรงงานได้รับส่วนใหญ่มาจากโทรทัศน์ เพราะโทรทัศน์เป็นสิ่งที่หาง่ายและมีไว้ทุกครอบครัว เป็นสื่อที่ให้ความรู้ สาระ บันเทิง ข้อมูลข่าวสาร และอื่นๆ ที่จำเป็นต่อชีวิตประจำวัน อีกทั้งมีความสะดวกในการใช้งาน ขึ้นอยู่กับว่าแรงงานจะเลือกดูรายการอะไรที่ให้ประโยชน์ต่อตนเองบ้าง โทรทัศน์เป็นสื่อที่ทำให้เข้าใจเนื้อหาได้ทันทีและเป็นไปอย่างรวดเร็ว จึงเป็นที่นิยมกันมากในปัจจุบัน กรณีของแหล่งเรียนรู้ที่มีอยู่คือแรงงานใช้แหล่งเรียนรู้ใน

เวลาช่วงพัก ว่าง และหลังเลิกงาน เป็นเพราะการทำงานในสถานประกอบการ ส่วนใหญ่ทำงานเป็นกะ หรือช่วงเวลา ทำให้แรงงานมีเวลาว่างที่จำกัด ซึ่งบางคนอาจใช้เวลาพักหลังทำธุระส่วนตัวแล้ว มีเวลาเข้าไปใช้แหล่งเรียนรู้ที่อยู่ในสถานประกอบการ เพื่อความเพลิดเพลินหรือใช้เวลาศึกษาค้นคว้าสิ่งที่ต้องการ หรือต้องการข้อมูลข่าวสารที่สถานประกอบการมักจะแจ้งให้ทราบ จากป้ายประชาสัมพันธ์ หรือในเอกสารที่สถานประกอบการจัดทำขึ้น ซึ่งส่วนใหญ่จะเป็นความรู้ในงานที่ทำอยู่ สอดคล้องกับ สถาบันพัฒนาข้าราชการพลเรือน (2542) ที่ได้ศึกษารูปแบบการฝึกอบรมทางไกลสำหรับข้าราชการพลเรือน พบว่า สื่อสิ่งพิมพ์เป็นสื่อที่มีความสำคัญ สามารถกระจายไปอย่างทั่วถึงทั่วประเทศในระดับมาก เป็นอันดับหนึ่ง สถานประกอบการจัดบริการความรู้แก่แรงงานปีละครั้ง และจัดที่สถานประกอบการ อาจเป็นเพราะการให้ความรู้สามารถจัดได้หลายช่องทาง เช่น ผ่านทางหัวหน้างาน แผ่นพับ ประกาศ หรืออินเทอร์เน็ต เป็นต้น และเวลาที่จัดบริการความรู้มีน้อย แรงงานต้องปฏิบัติงานตามเวลาที่กำหนด สถานประกอบการไม่ได้กำหนดแผนหรือจัดงบประมาณสำหรับบริการความรู้ไว้ล่วงหน้า จึงทำให้แรงงานไม่ได้รับความรู้อย่างต่อเนื่อง นอกจากความรู้ที่เกี่ยวกับงานที่ทำ แล้วสถานประกอบการจะจัดความรู้ด้านอื่นให้ตามความจำเป็น และที่เห็นว่าเป็นการเพิ่มปริมาณการผลิตและการพัฒนาคุณภาพสินค้า

1.2 การรับความรู้ของแรงงานในสถานประกอบการ ตามความคิดเห็นของผู้บริหารสถานประกอบการ พบว่า แรงงานในสถานประกอบการมีโอกาสแสวงหาความรู้เพิ่มเติมได้มาก เพราะสถานประกอบการมีแหล่งเรียนรู้ให้ศึกษาหาความรู้ ประกอบกับการส่งเสริมให้แรงงานได้พัฒนาตนเองอยู่เสมอ สอดคล้องกับ สุจิตรา คำสะอาด (2540) ที่ได้ศึกษารูปแบบการพัฒนาทักษะแรงงานของสถานประกอบการขนาดกลาง พบว่าสถานประกอบการจัดให้มีการฝึกอบรมภายในสถานประกอบการ รองลงมาเป็นการส่งลูกจ้างไปศึกษาคูงานทั้งในประเทศและต่างประเทศ ส่งลูกจ้างไปอบรมกับหน่วยงานภาคเอกชนและภาครัฐ สนับสนุนให้ลูกจ้างไปศึกษาต่อนอกเวลางาน และจัดการศึกษานอกโรงเรียนภายในโรงงาน นอกจากนี้แรงงานยังได้รับความรู้เพิ่มเติมจากการจัดอบรมโดยสถานประกอบการอีกด้วย จึงเห็นได้ว่าโอกาสที่พนักงานจะแสวงหาความรู้เพิ่มเติมนั้นมีมาก ขึ้นอยู่กับความสนใจและความต้องการของแรงงาน

ความรู้ที่แรงงานได้รับเพิ่มเติมเป็นความรู้เกี่ยวกับอาชีพหรืองานที่ทำอยู่ ทั้งนี้เพราะการดำเนินงานของสถานประกอบการย่อมแสวงหาผลกำไรเป็นหลัก การสนับสนุนความรู้จะเกี่ยวข้องกับการเพิ่มผลผลิตในงานที่ทำอยู่ ความรู้ที่พนักงานได้รับจากสถานประกอบการจึงต้องมุ่งที่การพัฒนาคุณภาพสินค้าทั้งปริมาณและคุณภาพ เพื่อให้สามารถแข่งขันกับสินค้าชนิดเดียวกันได้ แหล่งเรียนรู้มีสื่ออินเทอร์เน็ตไว้บริการพนักงานที่สนใจศึกษาหาความรู้ เพราะการใช้อินเทอร์เน็ตสามารถจะค้นหาข้อมูลที่จำเป็นต้องใช้ได้อย่างรวดเร็ว และเป็นข้อมูลที่ทันสมัยค้นได้ง่าย สะดวกต่อผู้ใช้งาน โดยเฉพาะสังคมยุคข่าวสารข้อมูลแล้ว ยังมีความจำเป็นมาก สถานประกอบการจึงให้ความสำคัญกับสื่อ

อินเทอร์เน็ตมาก และได้จัดบริการความรู้แก่พนักงานทุกวัน พนักงานทุกคนมีโอกาสเข้าร่วมกิจกรรมรับความรู้โดยไม่จำกัด เพราะผู้บริหารเห็นถึงความจำเป็นที่พนักงานต้องได้รับความรู้เพิ่มเติมมาก เพราะการที่สถานประกอบการจะก้าวสู่มาตรฐานได้ จำเป็นต้องพัฒนาบุคลากรให้มีความรู้ความสามารถในทุกด้าน โดยเฉพาะทักษะอาชีพที่เกี่ยวข้องกับสถานประกอบการ พนักงานที่มีประสบการณ์จะสามารถพัฒนางานของตนให้เป็นที่ยอมรับและได้มาตรฐานตามที่กำหนด

1.3 การรับความรู้ของแรงงานในสถานประกอบการ ตามความคิดเห็นของเจ้าหน้าที่
พบว่า โอกาสที่แรงงานจะแสวงหาความรู้มีบ้าง เพราะอาจเกิดจากการปฏิบัติงานของแรงงานที่มีเวลาจำกัด จึงไม่มีเวลาที่จะศึกษาความรู้ โดยเฉพาะการเข้าไปใช้แหล่งเรียนรู้ ซึ่งบางแห่งอยู่ไกลกับสถานที่ทำงาน ทำให้ไม่สะดวกต้องการเดินทางไปใช้ ประกอบกับต้องใช้เวลาในการเดินทาง และที่สำคัญคือไม่สนใจและไม่ทราบว่าแหล่งเรียนรู้ในสถานประกอบการ พนักงานที่ไม่เห็นประโยชน์ในการศึกษาความรู้เพิ่มเติม จึงไม่ค่อยสนใจที่จะรับข้อมูลข่าวสาร โดยเฉพาะที่เกี่ยวกับอาชีพหรือที่เป็นวิชาการ แต่จะรับข่าวที่ทำให้ความบันเทิงในลักษณะของการให้ความเพลิดเพลินมากกว่า เจ้าหน้าที่มองว่าแม้แหล่งเรียนรู้จะอยู่ในสถานประกอบการก็ตาม แต่พนักงานสนใจแสวงหาความรู้กันน้อย โอกาสที่แรงงานจะได้รับความรู้ก็ได้จากการฝึกอบรม เพราะการจัดอบรมส่วนให้สถานประกอบการเป็นผู้จัดให้ ทำให้พนักงานได้รับความรู้ในสถานประกอบการเห็นว่าจะเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนางาน วิกร ตันฑวุฒโต (2528) ได้กล่าวถึงประสบการณ์ตรงของผู้เรียนว่า การเรียนและการฝึกปฏิบัติในสถานประกอบการจะช่วยให้ประสบการณ์ตรงแก่ผู้เรียนได้มากกว่า ซึ่งไม่ใช่เป็นการเรียนรู้แต่เฉพาะความรู้และทักษะเท่านั้น แต่การใช้เวลาอยู่ในสถานประกอบการจะหล่อหลอมสภาพของสังคมการทำงานกับการมีชีวิตจริงให้กับผู้เรียน นอกจากการอบรมแล้ว แรงงานจะได้ความรู้จากการสอนงานของหัวหน้า การสอนงานจากเพื่อน การสัมมนาและการประชุม ความรู้เหล่านี้ไม่ได้เป็นความต้องการของแรงงานโดยตรง ส่วนความรู้ที่มาจากความต้องการของแรงงาน เช่น ความรู้จากสื่อต่าง ๆ และจากการศึกษาเพิ่มเติมด้วยตนเอง

ความรู้ที่แรงงานได้จากการการอบรมมาจากสถานประกอบการจัดให้ ส่วนใหญ่เป็นบริการความรู้ที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนางาน เป็นการเสริมความรู้ในส่วนที่สถานประกอบการมักจัดอบรมแรงงานให้มีทักษะในงานที่ทำ นอกจากสถานประกอบการเป็นผู้จัดให้แล้ว ยังมีการจัดอบรมโดยหน่วยงานของรัฐ สถาบันการศึกษาและหน่วยงานเอกชน และสถานประกอบการร่วมมือกับหน่วยงานของรัฐ จัดอบรมให้ความรู้ตามแผนพัฒนากำลังคนภาคอุตสาหกรรม หรือนโยบายของรัฐ สอดคล้องกับสุจิตรา คำสะอาด (2540) อ่างอิงในสุมาลี สังข์ศรี (2544) ที่ได้ศึกษารูปแบบการพัฒนาทักษะแรงงานของสถานประกอบการขนาดกลาง พบว่า สถานประกอบการส่งลูกจ้างไปอบรมกับหน่วยงานภาคเอกชนและภาครัฐ รองจากการจัดฝึกอบรมภายในสถานประกอบการ การจัดอบรมเป็นวิธีการที่ช่วยเพิ่มประสิทธิภาพการทำงาน เป็นการแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นและเตรียมการสำหรับอนาคต สอดคล้องกับ เกื้อ วงศ์บุญสิน และคณะ (2546) ที่ได้ศึกษาแนวโน้มความต้องการที่มีต่อทักษะแรงงานไทย

ในช่วง 15 ปีข้างหน้า และยุทธศาสตร์ที่เหมาะสมต่อการพัฒนาทักษะแรงงานไทย จากความคิดเห็นของผู้ทรงคุณวุฒิที่มีองค์ความรู้เกี่ยวกับทรัพยากรมนุษย์สรุปว่า การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ของไทยจำเป็นต้องเน้นในเชิงปริมาณ และเน้นการปรับปรุงด้านการบริหารและกระบวนการศึกษา โดยเฉพาะอย่างยิ่งต้องเอื้อต่อการเรียนรู้ตลอดชีวิต

ความรู้ที่แรงงานได้รับจากแหล่งเรียนรู้ เป็นความรู้เกี่ยวกับอาชีพหรืองานที่ทำ เพราะแรงงานที่ทำงานในสถานประกอบการที่สนใจและตั้งใจปฏิบัติงาน จะเป็นผู้ที่มุ่งมั่นศึกษาหาความรู้นำมาพัฒนางาน จึงสนใจในอาชีพที่ทำอยู่เป็นอันดับต้น ๆ ประกอบกับแหล่งเรียนรู้มักจัดสื่อที่เกี่ยวข้องกับทักษะอาชีพไว้บริการมากกว่าอย่างอื่น โอกาสที่แรงงานจะเลือกใช้สื่อมีน้อยตามไปด้วย นอกจากนี้ แรงงานได้รับความรู้เกี่ยวกับสวัสดิการแรงงาน และความรู้เกี่ยวกับสุขภาพ เพราะเป็นความรู้ที่จำเป็นและเกี่ยวข้องกับแรงงานโดยตรง เป็นส่วนที่สนับสนุนงานอาชีพที่ทำ ความรู้เกี่ยวกับสวัสดิการแรงงานเป็นสิทธิประโยชน์ที่แรงงานควรรู้ เป็นส่วนที่เกี่ยวข้องกับสิทธิและหน้าที่ของแรงงาน ผลประโยชน์ที่ควรได้รับ ความรู้เกี่ยวกับสุขภาพก็เช่นกัน การทำงานต้องคำนึงถึงความปลอดภัย เพราะสถานประกอบการบางแห่งมีความเสี่ยงต่ออุบัติเหตุสูง ความตระหนักในการรักษาตนเองให้ปลอดภัยจากการทำงาน เป็นสิ่งที่แรงงานควรทำนอกเหนือจากความปลอดภัยที่สถานประกอบการได้จัดไว้ตามกฎหมายกำหนด

ความรู้ที่แรงงานได้รับจากสื่อส่วนใหญ่แรงงานได้รับจากโทรทัศน์ เพราะแรงงานที่เข้าไปใช้แหล่งเรียนรู้มีเวลาน้อย โทรทัศน์ก็เป็นสิ่งที่ใช้เวลาไม่มากนัก และมีรายการให้เลือกดูและดูพร้อม ๆ กันหลายคนได้ ช่วงเวลาสั้น ๆ ระหว่างพักหรือรอเข้างานจึงเหมาะที่จะดูโทรทัศน์มากกว่าใช้สื่ออื่น เช่น สิ่งพิมพ์ วิทยุ อินเทอร์เน็ต และ CD/DVD เป็นต้น การจัดบริการความรู้แก่แรงงานพบว่า สถานประกอบการส่วนใหญ่จัดให้บ้าง เพราะภารกิจหลักของสถานประกอบการมุ่งการผลิตหรือแสวงหาผลกำไร การดำเนินงานจึงเน้นที่ผลการผลิต การที่จะให้บริการความรู้แก่แรงงานเฉพาะเมื่อมีความจำเป็นเท่านั้น สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ (2543 : 122) ได้สรุปแนวทางการส่งเสริมการเรียนรู้ในสถานประกอบการของสหราชอาณาจักรไว้ 3 ประเด็น คือ การจัดทำหลักสูตรการเรียนรู้ที่เชื่อมโยงกับงาน เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพและผลผลิตของแรงงานที่ประกอบอาชีพนั้นๆ จัดการเรียนรู้และทักษะที่ถ่ายโดยในหน้าที่ต่างๆ กันได้ เพื่อสร้างสมรรถนะที่มีความยืดหยุ่นกว่าเดิม และการเรียนรู้ที่เน้นพัฒนาการส่วนบุคคล เพื่อเสริมสร้างความรู้ ทักษะและความสามารถที่จำเป็นสำหรับปรับเปลี่ยนหน้าที่การงาน หรือความต้องการของลูกค้า หรือของนายจ้าง

2. ความต้องการแหล่งเรียนรู้และแนวทางการจัดตั้งแหล่งเรียนรู้ในสถานประกอบการ

2.1 ความต้องการแหล่งเรียนรู้ในสถานประกอบการ ตามความคิดเห็นของแรงงาน พบว่า แรงงานที่ทำงานในสถานประกอบการเห็นความจำเป็นในการรับความรู้เพิ่มเติม โดยเฉพาะความรู้เกี่ยวกับอาชีพหรืองานที่ทำอยู่ เพราะต้องการนำความรู้ไปใช้พัฒนางานที่ทำให้มี

ประสิทธิภาพยิ่งขึ้น ซึ่งเป็นผลที่นำไปสู่รายได้ที่เพิ่มขึ้น หรือเป็นการปรับเปลี่ยนหรือเลื่อนตำแหน่งงานที่สูงขึ้น ดังนั้น การที่แรงงานที่มีความมุ่งมั่นและสนใจเรียนรู้งาน อีกทั้งสถานประกอบการเปิดโอกาสให้แรงงานได้พัฒนาตนเองก้าวไปสู่ตำแหน่งที่สูงขึ้นได้ จึงเป็นสิ่งจูงใจให้แรงงานที่ต้องการความก้าวหน้าในอาชีพการงาน เป็นการสร้างความมั่นคงให้กับตนเอง จำเป็นต้องขวนขวายหาความรู้เพิ่มเติม โดยเฉพาะความรู้ที่เกี่ยวข้องกับงานที่ทำหรือความรู้ในตำแหน่งอื่นของสถานประกอบการ และหากมีโอกาสที่สถานประกอบการจะส่งแรงงานไปฝึกอบรมหรือศึกษาดูงาน ก็จะได้มีสิทธิที่จะได้รับการคัดเลือก สอดคล้องกับ สุจิตรา คำสะอาด (2540) ที่ศึกษารูปแบบการพัฒนาทักษะแรงงานส่วนใหญ่เป็นการจัดฝึกอบรมภายในสถานประกอบการ รองลงมาเป็นการส่งลูกจ้างไปศึกษาดูงานทั้งในประเทศและต่างประเทศ การส่งลูกจ้างไปอบรมกับหน่วยงานภาคเอกชนและภาครัฐ การสนับสนุนลูกจ้างให้ไปศึกษาต่อนอกเวลางาน และการจัดการศึกษานอกโรงเรียนภายในโรงงาน

ผลการวิจัยพบว่า การจัดตั้งแหล่งเรียนรู้เป็นประโยชน์แก่แรงงานมาก เพราะแหล่งเรียนรู้เป็นสถานที่ให้ความรู้และความเพลิดเพลิน เป็นที่พักผ่อนหย่อนใจของแรงงาน มีสื่อหลายประเภทให้เลือกใช้ตามความต้องการ ทั้งสื่อสิ่งพิมพ์ เช่น เอกสาร หนังสือ ตำรา วารสาร นิตยสาร จุลสาร ใบปลิว และแผ่นพับ เป็นต้น สื่ออิเล็กทรอนิกส์ เช่น โทรทัศน์ วีซีดี/ดีวีดี วิดีทัศน์ คอมพิวเตอร์ และวิทยุ เป็นต้น นอกจากนี้แหล่งเรียนรู้ยังมีการจัดกิจกรรมให้ความรู้ตามความต้องการของแรงงาน เป็นความรู้เสริมนอกเหนือจากงานประจำ เช่น การปักผ้า ร้อยลูกปัด ทำสิ่งประดิษฐ์ต่าง ๆ การทำขนม หรืองานอื่น ๆ ที่เป็นอาชีพเสริมสร้างรายได้แก่ครอบครัว ทำให้แรงงานมีความรู้ ความเข้าใจ ทักษะและประสบการณ์ในสิ่งที่ได้ความรู้อย่างต่อเนื่อง แหล่งเรียนรู้ควรจัดตั้งที่อาคารสำหรับพักผ่อน เพราะเป็นสถานที่ที่แรงงานสามารถเดินทางไปใช้สะดวก และควรเป็นสถานที่ที่ไม่ห่างจากที่ทำงานมากเกินไป แรงงานจะได้ใช้เวลาว่างระหว่างรอเข้างานหรือช่วงพักเข้าไปใช้แหล่งเรียนรู้ได้ และควรจัดเจ้าหน้าที่อำนวยความสะดวกแก่แหล่งเรียนรู้ ทั้งนี้ เพราะแหล่งเรียนรู้จำเป็นต้องมีเจ้าหน้าที่ ดูแลและให้บริการตอบคำถามแก่ผู้ที่เข้ามาใช้ อาจเป็นการช่วยค้นหาสิ่งพิมพ์ที่ต้องการการค้นคว้าจากอินเทอร์เน็ต หรือสอบถามบริการอื่น ๆ ที่ต้องการทราบ การที่แรงงานต้องการเจ้าหน้าที่อำนวยความสะดวก แก่แหล่งเรียนรู้ เพราะงานอำนวยความสะดวกเป็นงานที่ใกล้ชิดกับแรงงานมากกว่าฝ่ายอื่น และเป็นฝ่ายที่มีความรอบรู้ในงานทุกอย่างของสถานประกอบการ จึงทำให้แรงงานสามารถสอบถามเรื่องที่ต้องการทราบได้ทุกเรื่อง

ผลการวิจัยพบว่า ประเภทของสื่อที่ควรจัดไว้ในแหล่งเรียนรู้ สื่อสิ่งพิมพ์ ได้แก่ หนังสือพิมพ์ เพราะหนังสือพิมพ์ให้ความรู้และสาระบันเทิงที่หลากหลาย แรงงานสามารถเลือกอ่านได้ตามความต้องการ มีทั้งข่าวที่เกิดขึ้นประจำวัน ข่าวกีฬา สาระน่ารู้ บันเทิง ข่าวดาราศาสตร์ และอื่น ๆ อย่างครบถ้วน ผู้อ่านสามารถติดตามข้อมูลข่าวสารได้ทันทั่วถึง และนำไปพูดคุยกับผู้อื่นได้ ส่วนวารสารและนิตยสารนั้นก็ให้ความรู้และสาระบันเทิงที่จำเป็นต่อการพัฒนาทักษะอาชีพ ซึ่งแหล่งเรียนรู้มักจะจัดไว้อย่างหลากหลาย ส่วนใหญ่จะเกี่ยวข้องกับอาชีพของสถานประกอบการนั้นๆ ส่วนสื่อ

อิเล็กทรอนิกส์ที่ควรจัดเป็นคอมพิวเตอร์ เพราะปัจจุบันคอมพิวเตอร์ให้ความรู้ได้ทุกรูปแบบ และเป็นความรู้ที่ทันสมัย สามารถแสดงความคิดเห็นและสอบถามระหว่างกันได้ จึงเป็นที่นิยมมากอย่างหนึ่ง ส่วนการจัดเนื้อหาของสิ่งพิมพ์ควรเป็นความรู้พื้นฐาน ซึ่งเป็นความรู้ที่จำเป็นต่อการศึกษาคือในระดับสูงขึ้น สอดคล้องกับ สำราญ แสงเดช (2541) ที่ได้สำรวจความสนใจของผู้ใช้แรงงานในสถานประกอบการในการเข้าเรียนหลักสูตรอาชีวศึกษาทางไกลของกรมอาชีวศึกษา พบว่า ผู้ใช้แรงงานส่วนใหญ่ต้องการเรียนต่อในระดับสูงขึ้น โดยให้เหตุผลว่า ต้องการเรียนเพื่อทำให้มีรายได้เพิ่มขึ้น และมีโอกาสเลือกงานที่ชอบได้

กิจกรรมที่แหล่งเรียนรู้ควรจัดเพิ่มเติม คือ การเชิญวิทยากรมาบรรยาย เพราะเห็นว่าการจะได้รับความรู้ที่กว้างไกล และเป็นไปตามความต้องการ วิทยากรจะเป็นผู้ที่ให้ความรู้และประสบการณ์สามารถนำไปปฏิบัติงานได้ อีกทั้งทำให้ได้วิธีการที่นำไปปรับใช้ในการปฏิบัติงานและในชีวิตประจำวันได้อย่างเหมาะสม นอกจากนี้ การมีส่วนร่วมของพนักงานในแหล่งเรียนรู้จำเป็นต้องหมุนเวียนแรงงานให้มาช่วยจัดกิจกรรมประชุม สัมมนา และจัดนิทรรศการ เพื่อให้แรงงานได้มีส่วนร่วมรับผิดชอบต่อการจัดแหล่งเรียนรู้ มีส่วนร่วมช่วยเหลือสถานประกอบการของตนเอง เป็นการช่วยสร้างแหล่งเรียนรู้ให้ทันสมัยมากขึ้น งบประมาณที่ใช้ในการจัดแหล่งเรียนรู้ควรมาจากผู้บริหารสถานประกอบการ และต้องการให้สถานประกอบการช่วยเหลืองบประมาณในการบริหารงาน เพราะการจัดแหล่งเรียนรู้เป็นภารกิจหนึ่งของสถานประกอบการที่ต้องบริการแก่แรงงานให้ได้รับความรู้และเป็นสถานที่พักผ่อนหย่อนใจ อีกทั้งเป็นการพัฒนาทักษะอาชีพแก่แรงงาน ซึ่งหากแรงงานขาดความรู้ความสามารถและทักษะในการทำงานแล้ว การพัฒนางานย่อมเป็นไปได้ยากส่งผลกระทบต่อกิจกรรมของสถานประกอบการ สอดคล้องกับสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (2547) ที่จัดทำโครงการศึกษาเพื่อจัดทำยุทธศาสตร์การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์เพื่อพัฒนาขีดความสามารถในการแข่งขันของอุตสาหกรรม พบว่า ปัญหากำลังคนเชิงคุณภาพในระดับพื้นฐานขาดเจตคติที่ดีในการเข้าทำงานภาคอุตสาหกรรม ขาดความรู้ด้านภาษา คณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์และคอมพิวเตอร์ ขาดทักษะในการแก้ปัญหาและทำงานเป็นทีม ขาดทักษะในการสื่อสารกับเพื่อนร่วมงาน และขาดทักษะและความรู้เฉพาะทาง โดยเฉพาะด้านช่างและอุตสาหกรรม

การบริหารแหล่งเรียนรู้ควรมีกรรมการเป็นผู้แทนจากผู้ทรงคุณวุฒิ ผู้บริหารและพนักงาน เพราะการจัดแหล่งเรียนรู้จะต้องมีการจัดกรอบแนวคิด แผนงาน โครงการและกิจกรรมรายปี เป็นข้อมูลให้ผู้ใช้งานแหล่งเรียนรู้ได้เข้าไปศึกษาหาความรู้ได้อย่างเป็นระบบตามความต้องการของผู้ใช้ ดังนั้น จึงต้องจัดตั้งกรรมการขึ้นมาดูแล โดยการคัดเลือกตัวแทนจากผู้ทรงคุณวุฒิ ที่มีความรู้และประสบการณ์ที่นำไปพัฒนาแหล่งเรียนรู้ให้ก้าวไปสู่เป้าหมายที่วางไว้อย่างถูกต้องและมั่นคง ผู้บริหารสถานประกอบการเป็นส่วนช่วยเหลือแนะนำและดูแลบุคลากรให้ทำหน้าที่บริหารจัดการแหล่งเรียนรู้เป็นไปตามแผนที่วางไว้ อีกทั้งเป็นแหล่งงบประมาณที่ใช้จัดซื้อวัสดุ อุปกรณ์ที่จำเป็น ตลอดจนสิ่งของที่

ให้บริการในแหล่งเรียนรู้ เพราะการจัดหาสื่อเป็นส่วนสำคัญที่ต้องพิจารณาถึงความจำเป็นและทันสมัย เป็นสื่อหลากหลายรูปแบบให้ผู้สนใจเลือกใช้ได้ตามความเหมาะสม

แหล่งเรียนรู้ควรจัดกิจกรรมช่วยเหลือแรงงานที่เป็นนักศึกษาของสถาบันการศึกษา ต่างๆ โดยจัดให้มีการพบกลุ่มหรือสอนเสริมในแหล่งเรียนรู้ การที่แรงงานสมัครเป็นนักศึกษาของ สถาบันการศึกษาต่างๆ เป็นสิ่งที่ช่วยพัฒนาศักยภาพของแรงงานให้ก้าวไปสู่การพัฒนาอาชีพหรืองานที่ ทำ ย่อมเป็นการส่งเสริมความก้าวหน้าของแรงงานและสร้างความมั่นคงให้กับชีวิต ส่งผลให้เกิด แรงจูงใจต่อการปฏิบัติงาน ประโยชน์จะตกกับสถานประกอบการที่มีแรงงานที่มีความสามารถ ผลิต สินค้าให้คุณภาพและมาตรฐานเป็นที่ต้องการของตลาด ทำให้เพิ่มกำไรแก่สถานประกอบการมากขึ้น ส่วนสถานประกอบการที่ไม่ส่งเสริมบุคลากร ได้พัฒนาความรู้ มักเป็นปัญหาที่เกิดกับสถาน ประกอบการขนาดเล็กหรือขนาดกลาง ชื่อ สุจิตรา คำสะอาด (2540) ได้ศึกษารูปแบบการพัฒนาทักษะ แรงงานของสถานประกอบการ คือ การไม่สามารถส่งลูกจ้างเข้าไปรับการฝึกอบรมทักษะกระบวนการ ผลิตได้ เพราะต้องใช้กำลังแรงงานเต็มที่ การขาดแคลนงบประมาณและวัสดุอุปกรณ์ บุคลากรที่ทำ หน้าที่ฝึกอบรมพัฒนาทักษะแรงงานขาดการประสานงานกับสถานประกอบการด้วยตนเอง และ หน่วยงานภาครัฐ ตลอดจนลูกจ้างไม่ให้ความสนใจที่จะเข้ารับการพัฒนาทักษะเพิ่มเติม

2.2 ความต้องการแหล่งเรียนรู้ในสถานประกอบการ ตามความคิดเห็นของผู้บริหาร

สถานประกอบการ พบว่า การเข้ามาใช้แหล่งเรียนรู้ของแรงงาน เพื่อต้องการนำความรู้ไปใช้พัฒนางาน ที่ทำอยู่ เป็นการพัฒนาทักษะการทำงานของแรงงานที่ตั้งใจจะพัฒนาผลผลิตหรือสินค้าที่มีคุณภาพ แหล่งเรียนรู้จึงมีบทบาทสำคัญที่สนับสนุนสถานประกอบการให้ก้าวไปสู่มาตรฐาน มีหลักประกันสร้าง การยอมรับในแวดวงของอุตสาหกรรม การจัดความรู้จึงมักเกี่ยวข้องกับอาชีพหรืองานที่แรงงานที่ทำอยู่ เพื่อเป็นการส่งเสริมให้แรงงานได้ศึกษาค้นคว้าหาความรู้ แล้วนำไปพัฒนางานให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น ซึ่งจะส่งผลถึงความก้าวหน้าในอาชีพของแรงงานอีกส่วนหนึ่งด้วย นอกจากนี้สถานประกอบการจะจัด อบรมให้แก่แรงงาน หรือส่งแรงงานไปศึกษาดูงาน หรือส่งไปเข้าฝึกอบรมกับหน่วยงานฝึกอบรม วิชาชีพของสถาบันต่าง ๆ หรือร่วมกับกรมพัฒนาฝีมือแรงงานของรัฐ ก็จะช่วยพัฒนาทักษะอาชีพที่ สูงขึ้น สอดคล้องกับ สำราญ แสงเดช (2541) ที่ได้สำรวจความสนใจของผู้ใช้แรงงานในสถาน ประกอบการในการเข้าเรียนหลักสูตรอาชีวศึกษาทางไกลของกรมอาชีวศึกษา พบว่าแรงงานส่วนใหญ่ ต้องการเรียนต่อในระดับสูงขึ้น โดยสนใจเรียนด้านพาณิชยกรรม ช่างอุตสาหกรรม คหกรรม การเกษตร การพยาบาล และศิลปกรรม โดยให้เหตุผลว่า ต้องการเรียนเพื่อทำให้มีรายได้เพิ่มขึ้น และมี โอกาสเลือกงานที่ชอบได้

สถานประกอบการสนับสนุนการจัดตั้งแหล่งเรียนรู้มาก เป็นเพราะแหล่ง เรียนรู้ช่วยพัฒนาคนไปสู่บุคคลที่มีคุณภาพ มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ เป็นทรัพยากรมนุษย์ที่มีคุณค่าใน ตัวเองของสถานประกอบการและของสังคม สถานประกอบการที่มีระบบการบริหารจัดการที่เป็นระบบ

และได้มาตรฐาน มักจะให้ความสำคัญกับการพัฒนาทรัพยากรบุคคลของตนให้มีความรู้ความสามารถเพียงพอตามศักยภาพที่ควรจะเป็น โดยเห็นว่าการจัดตั้งแหล่งเรียนรู้เป็นอาคารสำหรับพักผ่อน เพราะเป็นอาคารที่แรงงานใช้เวลาว่างหรือระหว่างพักเป็นที่พบปะพูดคุย แลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างกัน จึงเป็นสถานที่เหมาะสมที่จะจัดให้เป็นแหล่งเรียนรู้ผนวกเข้าไปด้วย หรือแรงงานจะได้มีทางเลือกที่จะรับข้อมูลข่าวสาร ทั้งจากเพื่อนหรือจากการอ่านสิ่งพิมพ์ หรือจะใช้อินเทอร์เน็ตก็แล้วแต่ความสะดวกของแต่ละคน เป็นการศึกษาตามอัธยาศัยตามที่ สุมาลี สังข์ศรี (2544) กล่าวว่า การศึกษาตามอัธยาศัยหรือการศึกษาไม่เป็นทางการ เป็นการศึกษารูปแบบหนึ่งที่บุคคลได้รับความรู้หรือประสบการณ์ ที่เสริมสร้างเจตคติ ค่านิยมและทักษะต่าง ๆ จากครอบครัว สังคม สิ่งแวดล้อมและจากประสบการณ์ในการดำรงชีวิตประจำวัน ความรู้ที่ได้มาจากการพูดคุย สนทนา การสังเกต การเข้าร่วมกิจกรรม หรือการประกอบอาชีพ แหล่งเรียนรู้จึงมีความสัมพันธ์กับการรับความรู้ของแรงงาน กล่าวคือ แหล่งเรียนรู้ที่มีสื่อที่ทันสมัยง่ายและสะดวกต่อการค้นคว้า จะมีส่วนสร้างแรงจูงใจให้พนักงานต้องเข้าไปใช้มากขึ้น และความรู้ที่ได้จากแหล่งเรียนรู้ก็เป็นประโยชน์แก่พนักงานและสถานประกอบการ

การจัดผู้ดูแลรับผิดชอบแหล่งเรียนรู้ควรเป็นเจ้าหน้าที่ห้องสมุด จากมุมมองของผู้บริหารสถานประกอบการเห็นว่าเจ้าหน้าที่ห้องสมุดมีหน้าที่ดูแลเอกสารสิ่งพิมพ์ต่าง ๆ แรงงานที่ใช้แหล่งเรียนรู้มีความใกล้ชิดกับเจ้าหน้าที่เป็นอย่างดี อีกทั้งยังรับรู้ปัญหาต่าง ๆ จากผู้ใช้แหล่งเรียนรู้ ก็จะเป็นส่วนที่นำจะรับหน้าที่ดูแลแหล่งเรียนรู้ได้ดีกว่าพนักงานส่วนอื่น และหากจะผนวกกิจกรรมต่าง ๆ ไว้กับแหล่งเรียนรู้ก็น่าจะทำได้ดี การจัดให้แรงงานมีส่วนร่วมในแหล่งเรียนรู้ โดยจัดให้หมุนเวียนมาช่วยบริการยืม-คืนหนังสือ เพราะการที่แรงงานมีส่วนร่วมในกิจกรรมทำให้มีความรู้สึกว่าเป็นส่วนหนึ่งของแหล่งเรียนรู้ อีกทั้งได้เรียนรู้วิธีการใช้แหล่งเรียนรู้ไปพร้อมกับผู้ที่เข้ามาใช้ สามารถรู้ปัญหาต่าง ๆ ในแหล่งเรียนรู้ เป็นแนวทางที่จะมีส่วนร่วมแสดงความคิดเห็นในการปรับปรุงแหล่งเรียนรู้ได้อย่างถูกต้อง เพราะได้รับรู้และสัมผัสกับปัญหาโดยตรง การปรับปรุงแหล่งเรียนรู้ไปสู่เป้าหมายจะสะดวกยิ่งขึ้น เป็นแหล่งเรียนรู้ที่มีการบริหารงานโดยพนักงานอย่างแท้จริง อุดม พรหมแก้วงาม (2531:7) ได้กล่าวถึงบทบาทของสถานประกอบการในฐานะผู้สนับสนุนจัดกิจกรรมการศึกษานอกระบบว่า สถานประกอบการโดยผู้ประกอบการมีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบาย ตลอดจนหลักสูตรการศึกษาของสถานศึกษา ซึ่งการกำหนดหลักสูตรเป็นไปตามความต้องการของสถานประกอบการหรือตามประเภทของกิจกรรมที่ทำได้ เพื่อส่งเสริมทักษะอาชีพแรงงานให้สูงขึ้น

สื่อที่ควรจัดไว้ในแหล่งเรียนรู้มีทั้งสื่อสิ่งพิมพ์และสื่ออิเล็กทรอนิกส์ สื่อสิ่งพิมพ์ที่ควรจัดไว้ในแหล่งเรียนรู้ ส่วนใหญ่เป็นหนังสือพิมพ์ เพราะหนังสือพิมพ์เป็นที่นิยมอ่านกันมาก และมีเนื้อหาสาระให้เลือกอ่านได้อย่างหลากหลาย เช่น ข่าวประจำวัน ข่าวกีฬา เศรษฐกิจ การเมือง ศาสนา การเกษตร อาหาร และอื่นๆ ทำให้ผู้อ่านเลือกที่จะอ่านได้ตามต้องการ ดังจะเห็นว่าทุกแหล่งเรียนรู้จะมีหนังสือพิมพ์ไว้บริการ ในแต่ละแห่งมีหลายฉบับ สิ่งพิมพ์ที่รองลงมาเป็นวารสารและนิตยสาร สิ่งพิมพ์ประเภทนี้มีความจำเป็นต่อการพัฒนาทักษะ อาชีพ และให้ความบันเทิงอีกด้วย

ส่วนใหญ่วารสารและนิตยสารในแหล่งเรียนรู้แต่ละแห่งจะเกี่ยวข้องกับผลิตภัณฑ์ของสถานประกอบการนั้นๆ เช่น สถานประกอบการผลิตสิ่งทอก็จะมีวารสารที่เกี่ยวข้องกับสิ่งทอ การออกแบบเครื่องแต่งกาย และอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง แรงงานที่เข้าไปอ่านวารสารก็มักจะได้รับความรู้ใหม่ๆ เพิ่มมากขึ้น ซึ่งจะนำไปพัฒนางานที่ทำอยู่ได้

ส่วนสื่ออิเล็กทรอนิกส์ที่จัดไว้ในแหล่งเรียนรู้ สถานประกอบการได้จัดไว้ทุกประเภท โดยให้ความสำคัญกับคอมพิวเตอร์ เพราะปัจจุบันคอมพิวเตอร์มีบทบาทในชีวิตประจำวันมาก รองจากโทรศัพท์มือถือ คอมพิวเตอร์สามารถค้นหาข้อมูลได้อย่างหลากหลาย โดยใช้อินเทอร์เน็ตช่วยค้นหาความรู้ด้านต่าง ๆ ตามต้องการ จึงเป็นที่นิยมใช้กันมากในปัจจุบัน แต่มีข้อจำกัดสำหรับผู้ใช้อู้อยู่บ้าง ผู้ที่ใช้อินเทอร์เน็ตจะต้องมีความรู้พื้นฐานทางคอมพิวเตอร์มาบ้าง แต่อย่างไรก็ตาม แนวโน้มของการค้นหาหาความรู้ทางอินเทอร์เน็ตจะได้รับความนิยมเพิ่มขึ้น จะเห็นได้จากการสืบค้นทางอินเทอร์เน็ตมาบริการผนวกไว้กับโทรศัพท์มือถือหรือโทรศัพท์เคลื่อนที่แบบพกพากันมากขึ้น นอกจากคอมพิวเตอร์แล้ว แหล่งเรียนรู้ยังได้จัด VCD/DVD ไว้บริการ เพราะสื่อ VCD/DVD มีความสำคัญที่มีเนื้อหาและกิจกรรมให้พนักงานได้เรียนรู้จากสื่อดังกล่าว การจัดทำรายการที่มีทั้งเสียงและภาพย่อมสร้างความสนใจให้กับผู้ชมมาก สำหรับวีดิทัศน์และเทปเสียงมักไม่ค่อยได้รับความนิยม ประกอบกับเครื่องที่จะใช้กับวีดิทัศน์และเทปเสียงไม่ได้ผลิตเพิ่ม ดังนั้นสื่อดังกล่าวจะหมดความนิยมไปในที่สุด

ประเภทเนื้อหาของสิ่งพิมพ์ที่ควรจัดไว้ในแหล่งเรียนรู้เป็นความรู้วิชาชีพต่างๆ เพราะสถานประกอบการเป็นแหล่งผลิตสินค้า จึงต้องจัดหาสิ่งพิมพ์ที่เกี่ยวข้องกับการผลิตสื่อสินค้าที่ผลิต ความรู้เกี่ยวกับอาชีพจะช่วยพัฒนาความรู้ในวิชาชีพให้กว้างไกลขึ้น สามารถนำความรู้มาปรับใช้กับงานที่ทำอยู่ให้ดีขึ้นได้ ดังนั้น สถานประกอบการจึงได้จัดเนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับอาชีพมากกว่าความรู้ อย่างอื่น ความรู้ที่จัดให้แก่พนักงานรองลงมาเป็นข่าวรายวัน อาหาร บันเทิง/สันทนาการและอื่น ๆ เพื่อให้แรงงานได้เลือกอ่านได้ตามความสะดวก นอกจากให้บริการสื่อแล้ว สถานประกอบการได้จัดกิจกรรมฝึกอบรมให้แก่แรงงาน เพราะการฝึกอบรมมีความสำคัญและจำเป็นต่อการพัฒนาแรงงานมาก เป็นการเสริมสร้างทักษะแก่แรงงานให้มีความรู้ที่จะนำไปปฏิบัติงานได้จริง ส่วนใหญ่จะฝึกอบรมในสิ่งที่ขาดหรือส่วนที่บกพร่อง เพื่อเป็นการเพิ่มประสิทธิภาพการทำงานที่สูงขึ้น สอดคล้องกับ เกื้อวงศ์บุญสิน และคณะ (2546) ที่ได้ศึกษาแนวโน้มความต้องการที่มีต่อทักษะแรงงานไทยในช่วง 15 ปีข้างหน้า และยุทธศาสตร์ที่เหมาะสมต่อการพัฒนาทักษะแรงงานไทย พบว่า ความต้องการทรัพยากรมนุษย์ในเชิงคุณภาพเพิ่มขึ้น ทักษะแรงงานไทยในอนาคตที่พึงประสงค์จะเกี่ยวข้องกับคุณสมบัติของแรงงานเป็นส่วนใหญ่ โดยมีจุดเน้นที่ทักษะ เทคนิค ที่เหมาะสมกับวิชาชีพ ทักษะในการบริหารจัดการ และทักษะทางภาษา ส่วนการจัดประชุมสัมมนา การจัดนิทรรศการ การเชิญวิทยากรและหัวหน้างานมาบรรยาย เป็นส่วนที่สถานประกอบการจัดลำดับรองลงมา ส่วนกิจกรรมที่ช่วยเหลือแรงงานที่เป็นนักศึกษา แหล่งเรียนรู้ได้จัดให้นักศึกษามาแลกเปลี่ยนความรู้ เพราะสถานประกอบการมีพนักงานส่วน

หนึ่งเป็นนักศึกษาของสถาบันต่าง ๆ และได้ส่งเสริมให้แรงงานให้ศึกษาในระดับที่สูงขึ้นอย่างต่อเนื่อง จึงเป็นภาระที่ต้องให้การสนับสนุน ให้พนักงานเกิดการเรียนรู้มากที่สุด สอดคล้องกับ สุจิตรา คำสะอาด (2540) ที่ได้ศึกษารูปแบบการพัฒนาทักษะแรงงานของสถานประกอบการขนาดกลาง พบว่า รูปแบบที่สถานประกอบการสนับสนุนให้ลูกจ้างไปศึกษาตอนนอกเวลาทำงาน และจัดการศึกษานอกโรงเรียนขึ้นภายในโรงงาน เพื่อให้แรงงานได้พัฒนาศักยภาพของตนเองสูงขึ้น และได้เชิญวิทยากรมาให้ความรู้เป็นครั้งคราวอีกด้วย เป็นการเสริมสร้างความรู้แรงงานที่เป็นนักศึกษาได้เข้าใจเนื้อหาวิชามากขึ้น

การบริหารแหล่งเรียนรู้ควรมีรูปแบบที่ผู้บริหารสถานประกอบการเป็นผู้บริหารแหล่งเรียนรู้ เพราะสถานประกอบการเป็นของภาคเอกชน การดำเนินงานจึงขึ้นอยู่กับเจ้าของธุรกิจ อาจอยู่ในรูปของบริษัท ห้างหุ้นส่วน บริษัทมหาชน หรือรูปแบบอื่นๆ โดยเป้าหมายของสถานประกอบการมุ่งที่ผลกำไรเป็นหลัก การประกอบธุรกิจอาจมีการจัดแบ่งการบริหารงานเป็นฝ่ายหรืองาน โดยมีผู้บริหารในแต่ละระดับรับผิดชอบลดหลั่นกันไป ดังนั้นการบริหารจัดการอาจเป็นไปในรูปของคณะกรรมการคืออาจเป็นกิจกรรมภายในครอบครัวก็ตาม การบริหารงานจึงตกกับผู้บริหารสถานประกอบการนั้นๆ ผู้บริหารสถานประกอบการจึงเห็นว่าการจัดตั้งแหล่งเรียนรู้ก็ควรให้ผู้บริหารเป็นผู้รับผิดชอบแหล่งเรียนรู้มากกว่าจะให้แรงงานบริหารจัดการกันเอง ซึ่งยังส่งผลต่อการจัดงบประมาณที่ใช้ดำเนินการอีกส่วนหนึ่งด้วย หรือหาจะให้พนักงานมีส่วนร่วมในการบริหารแหล่งเรียนรู้ ควรจัดตั้งคณะกรรมการขึ้นมาดูแล ประกอบด้วยผู้ทรงคุณวุฒิ ผู้บริหารและแรงงาน ก็จะเป็นอีกแนวทางหนึ่งที่จะช่วยพัฒนาแหล่งเรียนรู้ แต่จะให้ให้มีเจ้าหน้าที่เฉพาะทำหน้าที่บริหาร หรือให้แรงงานมาทำหน้าที่บริหารนั้น ผู้บริหารสถานประกอบการเห็นด้วยน้อย ส่วนงบประมาณที่ใช้จัดแหล่งเรียนรู้ควรมาจากผู้บริหารสถานประกอบการเป็นหลัก เพราะสถานประกอบการมีกำไรจากผลผลิตสามารถนำรายได้มาจัดสรรให้กับแหล่งเรียนรู้ได้ หรืออาจให้แรงงานมีส่วนร่วมก็เป็นการร่วมมือกันทั้งผู้บริหารและแรงงาน เปิดโอกาสให้แรงงานมีส่วนร่วมในการบริหารแหล่งเรียนรู้ได้อีกทางหนึ่ง สิ่งที่แรงงานต้องการให้สถานประกอบการช่วยเหลือ คืองบประมาณในการบริหาร ซึ่งเป็นสิ่งที่จำเป็นที่ช่วยให้แหล่งเรียนรู้มีการพัฒนาสร้างความมั่นคงแก่แหล่งเรียนรู้ การจัดซื้อสิ่งพิมพ์ก็จำเป็นที่สถานประกอบการควรดำเนินการ การจัดหาซื้อสิ่งพิมพ์ก็จำเป็นที่สถานประกอบการควรดำเนินการ การจัดหาสื่อใหม่ๆ มาให้บริการก็จะช่วยพัฒนาความรู้ของแรงงานให้กว้างไกลมากขึ้น หรือแม้แต่การอนุญาตให้พนักงานเข้าร่วมกิจกรรมได้ ก็มีมีส่วนส่งเสริมการเรียนรู้ของแรงงานได้เป็นอย่างดี เป็นการเสริมสร้างกำลังใจให้แรงงานคงอยู่ร่วมกับองค์กรตลอดไป

2.3 ความต้องการแหล่งเรียนรู้ในสถานประกอบการ ตามความคิดเห็นของเจ้าหน้าที่
พบว่า แรงงานจำเป็นต้องเพิ่มพูนความรู้มากที่สุด เพราะสภาพการณ์ปัจจุบันความรู้เป็นสิ่งจำเป็นสำหรับทุกคน และแหล่งค้นหาความรู้มีอยู่ทั่วไปรอบตัว โดยเฉพาะแรงงานที่ทำงานในสถาน

ประกอบการยิ่งจำเป็นอย่างมาก เพราะต้องแข่งขันกับบุคคลอื่นด้วยกัน แข่งขันกันเพื่อให้ได้มาซึ่งตำแหน่งที่สูงขึ้น ผู้ที่ขาดการพัฒนาความรู้ย่อมล้าหลังผู้อื่น แรงงานจึงต้องพัฒนาทักษะอาชีพในงานที่ทำ และพัฒนาความรู้พื้นฐานเพื่อยกระดับการศึกษาที่สูงขึ้น ความรู้ที่จำเป็นแก่แรงงานส่วนใหญ่จะเกี่ยวข้องกับอาชีพหรืองานที่ทำอยู่ เพราะต้องนำไปพัฒนางานให้ดีขึ้น เพื่อให้ผลงานที่ออกมามีคุณภาพได้มาตรฐาน ปัจจุบันสถานประกอบการมีฝ่ายตรวจสอบคุณภาพสินค้า (Q.C.) แรงงานจึงต้องปรับตัวให้เข้ากับระบบการทำงานของสถานประกอบการ เพื่อให้สามารถทำงานได้โดยไม่ถูกไล่ออกจากงาน ความรู้ที่แรงงานควรต้องรู้ในลำดับต่อมาเป็นความรู้เกี่ยวกับสวัสดิการแรงงาน และความรู้เกี่ยวกับกฎหมายแรงงาน เป็นความรู้ที่จำเป็นเพราะช่วยให้ทราบถึงสิทธิประโยชน์ต่างๆ ความเป็นธรรมที่ควรได้รับความคุ้มครองจากการถูกเอารัดเอาเปรียบ และอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องสำหรับความรู้เกี่ยวกับสุขภาพอนามัย เป็นสิ่งจำเป็นเช่นกันที่พนักงานควรใส่ใจการรักษาสุขภาพของตนเอง เพราะหากเกิดการเจ็บป่วยอันเนื่องมาจากการทำงานสามารถเบียดค่าใช้จ่ายได้ หากเกิดทุกพลภาพไม่สามารถทำงานได้ก็จะขาดรายได้เลี้ยงตนเอง ส่วนความรู้วิชาสามัญก็เป็นการเตรียมความพร้อมเพื่อยกระดับการศึกษาของตนเองให้สูงขึ้น นั่นหมายถึงการปรับเปลี่ยนตำแหน่งหรือเปลี่ยนงานทำที่ดีขึ้น เป็นการเพิ่มรายได้ให้กับตนเอง และยังเป็นการสร้างอาชีพที่มั่นคงอีกด้วย

แรงงานต้องการนำความรู้ไปใช้ประโยชน์ในการพัฒนางานที่ทำเป็นอันดับต้น ๆ เพราะการเข้ามาทำงานในสถานประกอบการ จะเป็นสิ่งสร้างรายได้แก่แรงงาน ดังนั้น การที่จะพัฒนาทักษะอาชีพที่คนรับผิดชอบจึงเป็นส่วนหนึ่งที่แรงงานให้ความสำคัญมาก เพราะเป็นความมั่นคงในงานที่ทำ ส่วนการนำความรู้ไปใช้ในชีวิตประจำวันเป็นความต้องการรองลงมา หรือบางคนอาจนำความรู้ไปทำอาชีพเสริมเพื่อเป็นการเพิ่มรายได้อีกทางหนึ่ง หรือนำความรู้ไปใช้หางานทำที่อื่น ซึ่งเห็นว่างานที่ทำอยู่ในปัจจุบันไม่มั่นคง ไม่มีความถนัด หรือไม่ถูกกับลักษณะนิสัยของตน จึงต้องการที่จะเปลี่ยนงานใหม่ที่เห็นว่าจะดีกว่าก็ได้ สำหรับผู้ที่ต้องการนำไปใช้เป็นการศึกษาต่อขั้นสูงนั้น เพราะมีความมุ่งมั่นที่จะยกระดับความสามารถของตนเองให้สูงขึ้น การทำงานในสถานประกอบการก็เพื่อให้มีรายได้หรือเป็นทุนสำหรับการศึกษาต่อในสาขาที่ต้องการ

การจัดตั้งแหล่งเรียนรู้ในสถานประกอบการมีประโยชน์มากที่สุด เพราะแหล่งเรียนรู้ช่วยพัฒนาคุณภาพชีวิตความเป็นอยู่ให้ดีขึ้น สามารถดำรงชีวิตอยู่ได้อย่างมีความสุข ช่วยให้ผู้รู้จักพึ่งพาตนเองเชื่อมั่นในตนเอง สามารถวิเคราะห์ปัญหาและแก้ปัญหาได้ถูกต้อง ศูนย์การเรียนนอกโรงเรียนภาคตะวันออกเฉียงเหนือ (2538) กล่าวถึงประโยชน์ของแหล่งความรู้หมู่บ้านว่า ประชาชนจะได้รับข่าวสารข้อมูลและเพิ่มพูนความรู้ต่าง ๆ ส่งเสริมการอ่านและป้องกันการค้าหนังสือของประชาชน สร้างนิสัยการอ่านให้กับประชาชน เกิดความร่วมมืออันดีระหว่างส่วนราชการกับประชาชน และเป็นสถานที่จัดกิจกรรมพบปะหารือ เป็นที่จัดประชุมของหมู่บ้าน เป็นที่พักผ่อนและจัดกิจกรรมนันทนาการด้านความรู้กีฬาและบันเทิง การจัดตั้งแหล่งเรียนรู้ในสถานประกอบการควรจัดเป็นอาคารเฉพาะ ทั้งนี้ หากแหล่งเรียนรู้จัดไว้เป็นการเฉพาะจะเป็นศูนย์รวมของการเรียนรู้ ซึ่งอาจมีการจัดกิจกรรมก็จะไม่

รบกวนกับสถานที่ทำงานส่วนอื่น และควรจัดไว้เป็นศูนย์กลางการเรียนรู้ที่แรงงานสามารถเดินทางมาใช้ได้สะดวก หากจัดเป็นอาคารเฉพาะไม่ได้ ควรจัดที่อาคารสำนักงาน หรืออาคารสำหรับพักผ่อน เพราะทั้งสองอาคารจะเป็นสถานที่ที่แรงงานใช้ติดต่อกับสถานประกอบการ จะได้ใช้แหล่งเรียนรู้ได้สะดวกยิ่งขึ้น

ความรับผิดชอบดูแลแหล่งเรียนรู้สถานประกอบการควรเป็นฝ่ายบริหารโรงงาน เพราะแหล่งเรียนรู้เป็นส่วนหนึ่งของสถานประกอบการ การบริหารจัดการจึงขึ้นอยู่กับผู้บริหารเป็นหลัก หากผู้บริหารดูแลแหล่งเรียนรู้ก็จะจัดงบประมาณขึ้นมาดูแลได้ ทั้งการจัดสื่อใหม่ๆ มาให้แหล่งเรียนรู้ การจัดบุคลากรดูแลและรับผิดชอบ การจัดฝึกอบรมวิชาชีพต่างๆ รวมทั้งการประสานงานกับหน่วยงานภาครัฐและเอกชนเพื่อจัดความรู้แก่พนักงานก็จะเป็นไปได้อย่างสะดวก ฝ่ายวิชาการของโรงงานก็เป็นทางเลือกหนึ่งที่จะดูแลแหล่งเรียนรู้ เพราะฝ่ายวิชาการเป็นฝ่ายที่ดูแลรับผิดชอบงานพัฒนาบุคลากร ซึ่งจะเกี่ยวข้องกับงานวิชาการโดยตรง ดังนั้น หากแหล่งเรียนรู้อยู่ในความรับผิดชอบของฝ่ายวิชาการแล้ว ทำให้การบริหารแหล่งเรียนรู้จะก้าวหน้ามากขึ้น นอกจากนี้เห็นว่าควรเป็นเจ้าหน้าที่ห้องสมุดและเจ้าหน้าที่อำนวยความสะดวก ใ้สอดคล้องกับความต้องการของผู้ใช้ จึงจะเกิดประโยชน์สูงสุดแก่แรงงานและสถานประกอบการ

สื่อสิ่งพิมพ์ที่ควรจัดไว้ในแหล่งเรียนรู้เป็นวารสาร เพราะวารสารให้ความรู้ที่ทันสมัยมากกว่าตำราหรือหนังสือวิชาการ และเป็นเอกสารที่มีแนวคิดใหม่ๆ รวมทั้งงานวิจัย หากแหล่งเรียนรู้มีวารสารที่เกี่ยวข้องกับอาชีพของสถานประกอบการนั้นๆ ก็จะเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาทักษะแรงงานได้มาก หนังสือพิมพ์เป็นสิ่งจำเป็นสำหรับแหล่งเรียนรู้ทุกแห่ง เพราะให้ทั้งความรู้ความบันเทิงเป็นรายวัน ผู้อ่านสามารถจะรู้ข่าวต่างๆ รอบตัวได้ทุกวัน ดังนั้นจึงเป็นสื่อที่ขาดไม่ได้สำหรับแหล่งเรียนรู้ นิติสารและเอกสารตำราที่ช่วยพัฒนาความรู้แรงงานได้มาก สำหรับเอกสารตำราของสถาบันที่แรงงานเป็นนักศึกษาอยู่นั้น เป็นส่วนที่สนับสนุนนักศึกษาในสถานประกอบการให้ได้ศึกษาและอิมเรียนได้ เป็นประโยชน์แก่นักศึกษาโดยตรง สำหรับแรงงานที่ไม่ได้เป็นนักศึกษาหากสนใจเรื่องใดเรื่องหนึ่งก็สามารถหาความรู้ได้จากตำราเหล่านี้เช่นกัน จึงอนุมานได้ว่าสิ่งพิมพ์ต่างๆ ที่อยู่ในแหล่งเรียนรู้เป็นประโยชน์ต่อผู้ใช้ทั้งสิ้น

สื่ออิเล็กทรอนิกส์ที่ควรจัดไว้ในแหล่งเรียนรู้เป็นคอมพิวเตอร์ เพราะคอมพิวเตอร์ใช้ค้นหาข้อมูลต่างๆ ได้อย่างกว้างขวาง และมีไว้อย่างมากมาย แต่มีข้อจำกัดอยู่ที่ผู้ใช้ต้องมีความรู้คอมพิวเตอร์พื้นฐาน จึงได้รับความนิยมนเฉพาะกลุ่ม การใช้อินเทอร์เน็ตช่วยค้นหาจะรวดเร็วกว่าค้นหาจากเอกสาร VCD หรือ DVD ก็เป็นสื่อที่นิยมใช้มากเช่นกัน และใช้ได้ครั้งละหลายคน เนื้อหาใน VCD หรือ DVD ก็เป็นเรื่องที่จัดให้เข้าใจง่าย ผู้ใช้ได้รับทั้งภาพและเสียงไปพร้อมกัน เป็นสื่อที่เร้าความสนใจให้ติดตามอย่างต่อเนื่อง สื่ออิเล็กทรอนิกส์ของสถาบันการศึกษาที่แรงงานเป็นนักศึกษาอยู่ เป็นสื่อเฉพาะกลุ่มนักศึกษา ส่วนใหญ่จัดทำขึ้นเสริมเนื้อหาของเอกสารหรือตำราที่นักศึกษาใช้สำหรับวิดิทัศน์และ

เทปเสียงนั้นไม่ค่อยได้รับความนิยม และมีแนวโน้มจะหมดไปจากตลาด เพราะมี CD และ VCD หรือ DVD มาทดแทน ซึ่งอนาคตสื่ออิเล็กทรอนิกส์ที่เป็นคอมพิวเตอร์จะเข้ามาแทนสื่ออื่นๆ และแหล่งเรียนรู้จะต้องจัดเตรียมไว้บริการให้เพียงพอกับความต้องการของผู้ใช้

เนื้อหาของสิ่งพิมพ์ที่ควรจัดไว้ในแหล่งเรียนรู้เป็นความรู้วิชาชีพต่างๆ เพราะสถานประกอบการจะเน้นความรู้วิชาชีพ เพื่อเพิ่มผลผลิตทั้งด้านปริมาณและคุณภาพ สิ่งพิมพ์จัดไว้ในแหล่งเรียนรู้จึงมักเกี่ยวข้องกับอาชีพมากกว่าชนิดอื่น รองลงมาเป็นความรู้พื้นฐาน ซึ่งเจ้าหน้าที่อาจมองว่าการจะพัฒนาพนักงานให้มีความรู้ความสามารถได้นั้น ความรู้พื้นฐานจะเป็นบันไดให้ก้าวข้ามไปสู่เป้าหมายสูงสุดของชีวิตได้ จึงจำเป็นต้องมีความรู้พื้นฐานไว้ เช่น ความรู้ภาษาอังกฤษ ภาษาไทย คณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ และสังคม เป็นต้น ความรู้เกี่ยวกับสุขภาพนับเป็นสิ่งจำเป็นต่อการทำงานในสถานประกอบการเช่นกัน เพราะหากแรงงานมีสุขภาพดีไม่มีโรคภัยไข้เจ็บ ก็จะทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ และมีความปลอดภัยในการทำงาน ความรู้เกี่ยวกับการหางานทำเป็นสิ่งที่แรงงานเห็นว่างานทำไม่มั่นคง หรือสถานประกอบการผลกำไรน้อย ซึ่งกระทบต่อการจ้างงานในอนาคต การหางานสำรองไว้เป็นการเตรียมการล่วงหน้า นอกนั้นเห็นว่าความรู้เกี่ยวกับอาหาร ข้าราชการ ข้าราชการ บันเทิง หรือสันตนาการ ภาษาต่างประเทศ และศาสนาและประเพณีก็เป็นสื่อที่ควรมีไว้ในแหล่งเรียนรู้ ทำให้แหล่งเรียนรู้มีสื่อหลากหลายประเภทให้เลือกใช้ได้

นอกเหนือจากการให้บริการสื่อต่างๆ แล้ว แหล่งเรียนรู้ควรที่จะเพิ่มเติมการจัดฝึกอบรม เพราะการฝึกอบรมมีความจำเป็นที่จะพัฒนาทักษะการเรียนรู้ที่รวดเร็ว และได้ผลดีสามารถนำมาปฏิบัติได้อย่างเป็นรูปธรรม การเชิญวิทยากรมาบรรยายเป็นส่วนที่ให้ความรู้แก่แรงงาน โดยเฉพาะการพัฒนาฝีมือแรงงานหรือทักษะอาชีพเฉพาะทาง วิทยากรจะเป็นผู้ให้ความรู้ถ่ายทอดประสบการณ์สู่แรงงานได้โดยตรง เพราะวิทยากรมีวิธีการถ่ายทอดความรู้จากทฤษฎีสู่การปฏิบัติได้ เทคนิควิธีที่นำมาใช้มีทั้งการบรรยาย การสาธิต ยกตัวอย่าง สร้างแรงจูงใจ ทำแบบทดสอบ และอื่นๆ ตามวิธีการของวิทยากรแต่ละคน จึงทำให้ผู้เข้ารับการอบรมไม่เบื่อได้ทั้งความรู้และสาระบันเทิง การจัดประชุมสัมมนาและการจัดนิทรรศการก็เป็นวิธีการที่แหล่งเรียนรู้ควรจัดเพิ่มเติมแก่แรงงาน ผู้รับผิดชอบการจัดความรู้ควรจัดให้หลากหลายวิธี ไม่ควรใช้วิธีการใดวิธีการหนึ่งเพียงวิธีเดียว เพราะผู้รับการถ่ายทอดจะเบื่อหน่าย การจะเลือกวิธีการใดขึ้นอยู่กับลักษณะของเนื้อหาที่ต้องจัดให้ความรู้ หรือพิจารณาจากประโยชน์ที่จะได้รับตามความเหมาะสม

การมีส่วนร่วมของแรงงานในแหล่งเรียนรู้ คือ ให้แรงงานช่วยเสนอความคิดเห็นต่อสื่อที่ควรมีในแหล่งเรียนรู้ เพราะสื่อเป็นแหล่งความรู้ที่แรงงานต้องเข้าไปศึกษาหาความรู้ จึงควรมีส่วนร่วมในการจัดหาสื่อที่ตนเองต้องการ ส่วนการเสนอความคิดเห็นต่อกิจกรรมที่ควรจัดในแหล่งเรียนรู้ก็มีความสำคัญเช่นกัน เพราะกิจกรรมช่วยเพิ่มทักษะและประสบการณ์การทำงาน การมีส่วนร่วมของแรงงานช่วยให้การจัดกิจกรรมดำเนินลุล่วงไปด้วยดี สามารถกระตุ้นและสนับสนุนแรงงานให้มีเจตคติที่ดี และเข้าใจสภาพความเป็นจริงในสังคมการทำงาน การร่วมแสดงความคิดเห็นในการปรับปรุงแหล่ง

เรียนรู้ เป็นการระดมสรรพกำลังและทรัพยากรบุคคลของสถานประกอบการมาใช้จัดการศึกษา เป็นการใช้งบประมาณให้เกิดประโยชน์อย่างคุ้มค่า สอดคล้องกับ Verespej (1999) ที่กล่าวถึงการพัฒนาคนงานในสถานประกอบการให้มีคุณลักษณะของคนที่มีความรอบรู้ โดยต้องมีความปรารถนาให้คนงานทุกคนต้องการที่จะเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง พยายามรวมกลุ่มคนงานที่มีความสามารถในแต่ละระดับของกลุ่มคนงานเข้าด้วยกัน ให้ความสำคัญต่อการพัฒนาความสามารถของบุคคล และส่งเสริมสร้างพลังให้คนงานปฏิบัติงานและผลิตผลงานมากขึ้น ให้พนักงานหมุนเวียนมาช่วยจัดกิจกรรมประชุม สัมมนา และจัดนิทรรศการ และหมุนเวียนกันมาช่วยบริการยืม-คืนหนังสือ ก็จะเป็นวิธีการที่ช่วยส่งเสริมการเรียนรู้ของแรงงาน และยังช่วยสร้างลักษณะนิสัยให้เป็นผู้มีจิตสาธารณะอีกทางหนึ่งด้วย

แหล่งที่มาของงบประมาณที่ใช้จัดแหล่งเรียนรู้ควรมาจากผู้บริหารสถานประกอบการ เป็นเพราะผู้บริหารจะเป็นผู้จัดสรรงบประมาณมาใช้ในกิจกรรมต่างๆ ของสถานประกอบการ ผู้บริหารจะได้มีส่วนรับรู้ปัญหาที่เกิดขึ้นในแหล่งเรียนรู้โดยตรง การพัฒนาแหล่งเรียนรู้ก็จะมีเป้าหมายที่ชัดเจนขึ้น ส่วนงบประมาณที่มาจากผู้บริหารและแรงงานร่วมมือกันนั้น เป็นส่วนหนึ่งที่สถานประกอบการจะสนับสนุนการมีส่วนร่วมของแรงงาน เพื่อให้เกิดความตระหนักต่อความเป็นเจ้าของแหล่งเรียนรู้ร่วมกับสถานประกอบการ แต่อย่างไรก็ตาม งบประมาณที่ได้จากแรงงานจะต้องเป็นส่วนน้อยไม่ให้เกิดผลกระทบต่อค่าครองชีพ ควรเก็บในรูปแบบของสมาชิกหรือเงินบำรุง และนำเงินส่วนนี้กลับคืนมาให้แก่แรงงานในภายหลัง อาจเป็นในรูปแบบของการจัดซื้อสิ่งพิมพ์ใหม่ๆ มาให้บริการในแหล่งเรียนรู้ พร้อมทั้งแจ้งให้สมาชิกทราบที่มาของสื่อเหล่านั้น ก็จะเป็นการสร้างแรงจูงใจให้แรงงานได้เข้าไปใช้ค้นคว้าหาความรู้มากขึ้น อีกทั้งรัฐบาลได้ส่งเสริมสนับสนุนสถานประกอบการให้ลงทุนเพื่อการศึกษา ตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ได้สนับสนุนสถานประกอบการส่งเสริมการศึกษาและมีส่วนร่วมในการรับภาระค่าใช้จ่ายตามความเหมาะสม ส่งเสริมให้ใช้มาตรการลดหย่อนภาษีหรือยกเว้นภาษีตามความเหมาะสมและความจำเป็น และรัฐจัดสรรเงินอุดหนุนการศึกษาที่จัดโดยบุคคล องค์กร อื่นๆ รวมทั้งสถานประกอบการให้ตามความเหมาะสม ทั้งนี้เพื่อช่วยส่งเสริมการศึกษาและการเรียนรู้ตลอดชีวิตในสถานประกอบการมากยิ่งขึ้น และยังเป็นการจูงใจสถานประกอบการเข้ามามีส่วนร่วมสร้างบรรยากาศในสถานประกอบการให้เอื้อต่อการเรียนรู้ของแรงงานมากขึ้นด้วย

แรงงานต้องการให้สถานประกอบการช่วยเหลือแหล่งเรียนรู้โดยจัดงบประมาณในการบริหารงานมีความสอดคล้องกับงบประมาณที่มาจากผู้บริหารสถานประกอบการดังกล่าวแล้วข้างต้น การอนุญาตให้แรงงานเข้าร่วมกิจกรรมต่างๆ ได้ เป็นความต้องการของแรงงานที่สนใจเข้าร่วมกิจกรรมที่สถานประกอบการจัด หรือกิจกรรมที่ร่วมจัดกับหน่วยงานอื่น เป็นเพราะการเข้าร่วมกิจกรรมของแรงงานขึ้นอยู่กับความต้องการของผู้บริหาร จึงไม่ครอบคลุมความต้องการของแรงงาน กิจกรรมบางอย่างสามารถจัดให้กับแรงงานทุกคน เช่น กิจกรรมสาระบันเทิง สันทนาการ การทัศนศึกษา หรือกิจกรรมให้ความรู้ต่างๆ แต่การอนุญาตให้แรงงานเข้าร่วมกิจกรรมทุกคนเป็นไปได้ยาก เพราะติดเงื่อนไขเวลาและงบประมาณ และความต้องการพัฒนาความรู้เฉพาะกลุ่ม แต่อย่างน้อยก็ควรจัดแรงงาน

ได้รับโอกาสเข้าร่วมกิจกรรมที่สถานประกอบการจัดอย่างน้อยปีละ 1 ครั้ง หรือ 2 ครั้ง ก็จะเป็นการสร้างขวัญและกำลังใจในการปฏิบัติงานมากขึ้น การช่วยเหลือแหล่งเรียนรู้ด้วยการจัดซื้อสิ่งพิมพ์และสื่ออิเล็กทรอนิกส์ก็มีความจำเป็นเช่นกัน เพราะสื่อเป็นแหล่งความรู้ที่ช่วยพัฒนาทรัพยากรบุคคลให้เป็นผู้ที่รอบรู้และรู้รอบ เป็นการเปิดโลกทัศน์ให้กว้างไกลยิ่งขึ้น ดังนั้น สถานประกอบการควรจัดทำแผนการจัดหาสื่อเป็นรายปี อาจสำรวจความเปลี่ยนแปลงของสังคม ความก้าวหน้าของวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี รวมทั้งความก้าวหน้าในแวดวงวิชาการว่าได้ก้าวหน้าไปอย่างไร จะได้นำมาปรับแผนการดำเนินงานให้สอดคล้องกับยุคสมัย จะได้นำมาปรับแผนการดำเนินงานให้สอดคล้องกับยุคสมัย นอกจากนี้การอนุญาตให้แรงงานจัดกิจกรรมต่างๆ ได้เป็นการสนับสนุนการมีส่วนร่วมของแรงงานให้ได้แสดงออกในสิ่งที่ตนเป็นประโยชน์ ได้นำความรู้ความสามารถและประสบการณ์มาใช้กับแหล่งเรียนรู้ รวมทั้งสร้างความสัมพันธ์อันดีให้เกิดขึ้นระหว่างแรงงานด้วยกัน

กิจกรรมที่ควรจัดเพื่อช่วยเหลือแรงงานที่เป็นนักศึกษาของสถาบันการศึกษาต่างๆ โดยการจัดให้มีการพบกลุ่มหรือสอนเสริมในแหล่งเรียนรู้ เพราะการแลกเปลี่ยนความรู้ระหว่างกันเป็นบ่อเกิดของปัญหา การเรียนเป็นกลุ่มแรงงานจะได้แก้ปัญหาและหาข้อสรุปที่ถูกต้อง หลังจากนั้นนักศึกษาได้ศึกษาด้วยตนเองมาแล้ว จะได้นำความรู้ที่ตนเองรู้มาแลกเปลี่ยนกัน ทำให้เกิดความรู้ที่กว้างไกลยิ่งขึ้น หรือจัดให้มีการสอนเสริมจากอาจารย์ก็จะช่วยให้เข้าใจเนื้อหามากขึ้น สอดคล้องกับงานวิจัยของสถาบันพัฒนาข้าราชการพลเรือน (2542) ที่ศึกษารูปแบบการฝึกอบรมทางไกลสำหรับข้าราชการพลเรือน พบว่า รูปแบบการสอนทางไกลที่เหมาะสม เป็นรูปแบบการสอนทางไกลที่ใช้สื่อประสม โดยมีสื่อสิ่งพิมพ์เป็นสื่อหลัก และมีการสอนเสริมหรือการพบกลุ่มเป็นสื่อเสริม และสอดคล้องกับ ตำราญ แสงเดช (2541) ที่ได้สำรวจความสนใจของผู้ใช้แรงงานในสถานประกอบการเข้าเรียนหลักสูตรอาชีวศึกษาทางไกลของกรมอาชีวศึกษา พบว่า ผู้ใช้แรงงานให้ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการเรียนการสอน คือ ควรสอนวิชาการให้มาก และควรจัดให้มีการพบกลุ่มมากขึ้น นอกนั้นขอให้เปิดใช้ห้องสมุดและเปิดวิชาที่เรียนแล้วสามารถรับงานได้ การเชิญวิทยากรมาให้ความรู้เป็นครั้งคราวเป็นทางเลือกหนึ่ง ที่ช่วยให้นักศึกษามีความเข้าใจในเนื้อหามากขึ้น ทั้งนี้ เพราะระบบการสอนทางไกลนักศึกษาต้องศึกษาด้วยตนเองเป็นหลัก การที่ศึกษาจากเอกสารตำราบางครั้งอาจไม่เข้าใจเนื้อหาที่ละเอียดลึกซึ้งได้ แต่หากมีอาจารย์มาอธิบายและเสนอแนะก็จะช่วยให้เข้าใจยิ่งขึ้น แรงงานต้องการให้แหล่งเรียนรู้เป็นสถานที่รับลงทะเบียนด้วย เพราะเป็นความสะดวกที่นักศึกษาไม่ต้องเดินทางไปลงทะเบียนด้วยตนเอง สถานประกอบการอาจจัดบุคลากรรวบรวมนักศึกษาและจัดลงทะเบียนให้ โดยอาจนัดวันให้เจ้าหน้าที่ของสถาบันการศึกษามารับลงทะเบียนให้ก็ได้ เป็นบริการที่แหล่งเรียนรู้สามารถจัดให้กับนักศึกษาในสถานประกอบการ

3. การนำเสนอรูปแบบการจัดแหล่งเรียนรู้ในสถานประกอบการ

จากผลการวิจัยในส่วนของแหล่งเรียนรู้เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิตแก่แรงงานในสถานประกอบการ จากการสังเคราะห์ข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างทั้ง 3 กลุ่ม คือ กลุ่มแรงงานใน

สถานประกอบการ ผู้บริหารสถานประกอบการ และเจ้าหน้าที่หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ทำให้ได้รูปแบบของแหล่งเรียนรู้ในสถานประกอบการเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต ซึ่งมีองค์ประกอบ 12 ด้าน คือ

- 1) ด้านจุดประสงค์ของการจัดแหล่งเรียนรู้ในสถานประกอบการ
- 2) ด้านที่ตั้งของแหล่งเรียนรู้
- 3) ด้านผู้รับผิดชอบดูแล
- 4) ด้านประเภทของความรู้ที่แรงงานต้องการ
- 5) ด้านประเภทของสื่อสิ่งพิมพ์ที่ควรจัดให้มีในแหล่งเรียนรู้
- 6) ด้านเนื้อหาของสื่อสิ่งพิมพ์
- 7) ประเภทของสื่ออิเล็กทรอนิกส์ที่ควรจัดในสถานประกอบการ
- 8) ด้านกิจกรรมที่ควรจัดในแหล่งเรียนรู้
- 9) ด้านบริหารจัดการ
- 10) ด้านงบประมาณ
- 11) สิ่งที่แรงงานต้องการให้สถานประกอบการช่วยเหลือ และ
- 12) การมีส่วนร่วมของแรงงานในการดำเนินการจัดแหล่งเรียนรู้ ซึ่งแต่ละด้านมีรายละเอียดสรุปได้ดังนี้

1) **จุดประสงค์ของแหล่งเรียนรู้** เป็นสถานที่ที่แรงงานสามารถมาศึกษาหาความรู้ได้ตามความสะดวกและความพร้อม อยู่ใกล้ตัว จัดบริการสื่อและกิจกรรมการเรียนรู้ที่สนองความต้องการของแรงงาน โดยการมีส่วนร่วมของทุกฝ่าย ทั้งฝ่ายผู้บริหารและเจ้าหน้าที่ สถานประกอบการและฝ่ายแรงงาน

2) **ที่ตั้งของแหล่งเรียนรู้** ควรตั้งในอาคารสำนักงานหรืออาคารพักผ่อน ที่มีความกว้างขวางพอสมควร มีบริเวณสำหรับอ่านหนังสือได้ บริเวณสำหรับจัดกิจกรรมบ้างและปลอดภัยจากการสังเกตของผู้บริหาร

3) **ผู้รับผิดชอบดูแลแหล่งเรียนรู้ในสถานประกอบการ** ควรเป็นเจ้าหน้าที่ของสถานประกอบการ อาจจะเป็นเจ้าหน้าที่ฝ่ายอำนวยการหรือฝ่ายบริหาร หรือฝ่ายวิชาการ ผู้รับผิดชอบดูแลควรจะมีวิธีการสร้างแรงจูงใจแก่กลุ่มเป้าหมาย ควรมีการติดตามผลเป็นระยะๆ

4) **ประเภทของความรู้ที่แรงงานต้องการ** แหล่งเรียนรู้ในสถานประกอบการ ควรพิจารณาจัดให้ความรู้ในเรื่องที่เกี่ยวกับอาชีพการงานที่แรงงานทำอยู่มากที่สุด รองลงมาเป็นความรู้เกี่ยวกับกฎหมายแรงงาน ความรู้วิชาสามัญ ความรู้เกี่ยวกับศาสนา และความรู้เกี่ยวกับการเมืองตามลำดับ

5) **ประเภทของสื่อสิ่งพิมพ์ที่ควรจัดในแหล่งเรียนรู้** ผลการวิจัยพบว่าควรจัดสิ่งพิมพ์ประเภทหนังสือพิมพ์มากที่สุด รองลงมาคือ นิตยสาร วารสาร ตำรา/หนังสือ ของสถาบันที่แรงงานเป็นนักศึกษาอยู่ และเอกสารอื่นๆ ตามลำดับ

6) **ประเภทของเนื้อหาสื่อสิ่งพิมพ์ที่ควรจัด** ผลการวิจัยพบว่าควรเป็นเนื้อหาประเภทความรู้วิชาชีพต่าง ๆ มากที่สุด รองลงมาคือ ความรู้พื้นฐาน ความรู้เกี่ยวกับสุขภาพและความรู้เกี่ยวกับภาษาต่างประเทศตามลำดับ

7) **ประเภทของสื่ออิเล็กทรอนิกส์ที่ควรจัดในแหล่งเรียนรู้** ควรจะจัดให้มีคอมพิวเตอร์มากที่สุด รองลงมาเป็น VCD/CD สื่ออิเล็กทรอนิกส์ที่ใช้ในการเรียนการสอนของสถาบันที่แรงงานเป็นนักศึกษาอยู่ เทปเสียงและสื่ออื่น ๆ รวมทั้งควรมีเสียงตามสายด้วย

8) **กิจกรรมที่ควรจัดในแหล่งเรียนรู้** ผลการวิจัยพบว่านอกเหนือจากสื่อต่าง ๆ ที่ควรจัดบริการในแหล่งเรียนรู้แล้ว แหล่งเรียนรู้ในสถานประกอบการควรจัดให้มีกิจกรรมต่อไปนี้เป็นบริการความรู้แก่แรงงาน ซึ่งแรงงานมีความต้องการตามลำดับต่อไปนี้คือ การจัดอบรม การเชิญวิทยากรมาบรรยาย การจัดนิทรรศการ การจัดประชุมสัมมนา กิจกรรมแนะแนวอาชีพอิสระตามลำดับ กิจกรรมที่จัดควรมีทั้งวิชาการและบันเทิงด้วย

นอกจากนั้นแรงงานยังเสนอให้มีการจัดกิจกรรมเพื่อบริการแรงงานที่เป็นนักศึกษาของสถาบันการศึกษาต่าง ๆ ด้วย กิจกรรมที่ควรจัดได้แก่ การจัดให้มีการพบกลุ่มหรือสอนเสริมในแหล่งเรียนรู้ เชิญวิทยากรเฉพาะมาให้ความรู้เป็นครั้งคราว จัดกลุ่มตัว จัดเป็นสถานที่ให้บริการลงทะเบียนและสถานที่สอบ

9) **การบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้** ผลการวิจัยพบว่าการบริหารนั้นสถานประกอบการควรจัดเจ้าหน้าที่เฉพาะมาทำหน้าที่บริหาร หรืออาจจัดในรูปของกรรมการซึ่งประกอบด้วยผู้บริหารของสถานประกอบการ ผู้แทนพนักงาน และผู้ทรงคุณวุฒิ

10) **งบประมาณ** ผลการวิจัยพบว่า งบประมาณที่ใช้ในการดำเนินการแหล่งเรียนรู้ ควรเป็นงบที่มาจากสถานประกอบการมากที่สุด โดยถือว่าเป็นสวัสดิการให้แก่พนักงาน

11) **สิ่งที่แรงงานต้องการให้สถานประกอบการช่วยเหลือต่อแหล่งเรียนรู้** ผลการวิจัยพบว่า แรงงานต้องการให้สถานประกอบการช่วยเหลือในเรื่องนี้ทั้งงบประมาณสำหรับการดำเนินงานแหล่งเรียนรู้มากที่สุด รองลงมาคือ การช่วยจัดซื้อจัดหาสื่อสิ่งพิมพ์มาไว้ในแหล่งเรียนรู้ การอนุญาตให้จัดกิจกรรมต่างๆ ในสถานประกอบการ การอนุญาตให้แรงงานเข้าร่วมกิจกรรมได้และการจัดซื้อสื่ออิเล็กทรอนิกส์มาไว้ในแหล่งเรียนรู้ตามลำดับ

12) **การมีส่วนร่วมของแรงงานในแหล่งเรียนรู้ในสถานประกอบการ** ผลการวิจัยพบว่า แรงงานสามารถมีส่วนร่วมในการดำเนินการแหล่งเรียนรู้ในสถานประกอบการได้ตามลำดับ ดังนี้คือ ช่วยเสนอความเห็นต่อกิจกรรมที่ควรจัดในแหล่งเรียนรู้ ช่วยเสนอความเห็นต่อสื่อที่ควรจัดให้มีในแหล่งเรียนรู้ หมุนเวียนกันมาช่วยจัดกิจกรรมของแหล่งเรียนรู้ ร่วมแสดงความคิดเห็นในการปรับปรุงแหล่งเรียนรู้ และหมุนเวียนกันมาช่วยให้บริการยืม-คืนสื่อในแหล่งเรียนรู้ตามลำดับ

การที่ผลการวิจัยมีรายละเอียดแต่ละด้านปรากฏเช่นนี้นับว่ามีความเป็นไปได้ เพราะเป็นข้อคิดเห็นที่มาจากกลุ่มแรงงานและเสริมด้วยข้อคิดเห็นของผู้บริหารสถานประกอบการและเจ้าหน้าที่หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง การที่กลุ่มแรงงานเสนอความคิดเห็นดังกล่าว แสดงว่าพวกเขาได้พิจารณาจากบริบทของสถานประกอบการของเขาและเห็นว่ามีความเป็นไปได้ นอกจากนี้ผู้บริหารสถานประกอบการเองส่วนใหญ่มีความคิดเห็นต่อองค์ประกอบแต่ละด้านคล้ายคลึงกับกลุ่มแรงงานนั้น แสดงว่าผู้บริหารสถานประกอบการมีความคิดเห็นว่ามีเป็นไปได้ นอกจากนี้ยังใกล้เคียงกันความคิดเห็นของเจ้าหน้าที่หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ซึ่งเจ้าหน้าที่หน่วยงานที่เกี่ยวข้องเป็นผู้ที่ทำงาน

ประสานงานอย่างใกล้ชิดกับสถานประกอบการอยู่เสมอและผู้และเข้าใจบริบทของสถานประกอบการต่างๆ เป็นอย่างดี เพราะฉะนั้นจึงเป็นการยืนยันว่าการสรุปความคิดเห็นเสนอเป็นองค์ประกอบทั้ง 12 ด้าน ของแหล่งการเรียนรู้ที่มีความเป็นไปได้ เช่น ด้านที่ตั้งควรจะต้องในอาคารอำนวยการหรืออาคารพักผ่อน (ถ้ามี) ควรมีโต๊ะอ่านหนังสือและมีบริเวณสำหรับจัดกิจกรรมพอสสมควร ซึ่งในเรื่องที่ตั้งนี้เมื่อเข้าไปศึกษาสำรวจพื้นที่ในสถานประกอบการก็พบว่ามีความเป็นไปได้และสถานประกอบการหลายแห่งก็เสนอที่จะปรับห้องสมุดให้เป็นแหล่งเรียนรู้ ด้านผู้ดูแลแหล่งเรียนรู้ผลการวิจัยระบุว่าควรเป็นเจ้าหน้าที่จากฝ่ายอำนวยการ หรือฝ่ายบริหาร หรือฝ่ายวิชาการ ซึ่งประเด็นนี้ในสภาพความเป็นจริงสถานประกอบการหลายแห่งให้กำหนดเจ้าหน้าที่ฝ่ายบริหารหรือฝ่ายวิชาการมาทำหน้าที่ดูแลห้องสมุดอยู่แล้วก็สามารถขอให้เจ้าหน้าที่ท่านนั้นทำหน้าที่ดูแลแหล่งเรียนรู้ได้ ด้านสื่อสิ่งพิมพ์และสื่ออิเล็กทรอนิกส์ที่ผลการวิจัยระบุว่า ควรจัดสื่อสิ่งพิมพ์ประเภทต่างๆ และสื่ออิเล็กทรอนิกส์ไปไว้ในแหล่งเรียนรู้ ซึ่งจากสภาพความเป็นจริงสถานประกอบการหลายแห่งมีมุมอ่านหนังสือหรือมีห้องสมุดซึ่งอาจจะมิขนาดใหญ่อหรือขนาดเล็กต่างๆ กันไป ซึ่งมีสื่อสิ่งพิมพ์ประเภทต่างๆ อยู่พอสมควรแล้ว หากจะดำเนินการตามผลการวิจัยนี้ก็มีความเป็นไปได้คือหาสื่อสิ่งพิมพ์เพิ่มเติมตามประเภทที่แรงงานระบุความต้องการรวมทั้งสื่ออิเล็กทรอนิกส์ เช่น คอมพิวเตอร์เข้ามาเพิ่มให้ด้วย (ในกรณีที่ยังไม่มี) ด้านกิจกรรมผลการวิจัยพบว่าต้องการให้จัดกิจกรรมในลักษณะของการอบรม การเชิญวิทยากรมาบรรยาย การจัดนิทรรศการ การประชุมสัมมนา ซึ่งในทางปฏิบัติถือว่ามีความเป็นไปได้ เพราะโดยปกติสถานประกอบการต่างๆ ได้จัดกิจกรรมเหล่านี้ที่อยู่พอสมควรแล้วเพียงแต่จากการผลการวิจัยนี้ควรนำเนื้อหาเรื่องที่แรงงานระบุความต้องการมาจัดในกิจกรรมเหล่านี้ให้แก่แรงงาน ในด้านงบประมาณผลการวิจัยพบว่าควรจะให้สถานประกอบการเป็นผู้รับผิดชอบในงบประมาณเพื่อนำมาจัดแหล่งเรียนรู้ โดยถือว่าเป็นสวัสดิการให้แก่แรงงาน ด้านความช่วยเหลือที่แรงงานต้องการได้จากสถานประกอบการ เช่น การขอให้จัดซื้อสื่อต่างๆ ให้แหล่งเรียนรู้ การอนุญาตให้แรงงานเข้าร่วมกิจกรรมของแหล่งเรียนรู้ ด้านการมีส่วนร่วม แรงงานระบุว่าพร้อมที่จะมีส่วนร่วมทั้งการให้ข้อเสนอแนะในการจัดกิจกรรมและหมุนเวียนมาช่วยจัดกิจกรรม ประเด็นเหล่านี้มีความเป็นไปได้เพราะเมื่อสังเคราะห์รูปแบบซึ่งมีองค์ประกอบทั้ง 12 ด้านได้แล้วผู้วิจัย ได้จัดสัมมนาผู้ทรงคุณวุฒิและผู้บริหารสถานประกอบการผู้บริหารสถานประกอบการต่างเห็นด้วยกับรายละเอียดในองค์ประกอบต่างๆ ดังกล่าวข้างต้นและยังให้ข้อเสนอแนะเพิ่มเติมเพื่อให้แต่ละองค์ประกอบสมบูรณ์ยิ่งขึ้นด้วย

4. ความพึงพอใจของแรงงานและผู้บริหารสถานประกอบการต่อการจัดแหล่งเรียนรู้ในสถานประกอบการ

4.1 ความพึงพอใจของแรงงานที่ทำงานในสถานประกอบการ มีดังนี้

1) การใช้แหล่งเรียนรู้ในสถานประกอบการ พบว่า การรับทราบข้อมูลจากแหล่งเรียนรู้ของแรงงานมาจากหัวหน้างานเป็นเพราะการบริหารงานในสถานประกอบการมีการแบ่ง

รายงานออกเป็นฝ่ายหรืองาน โดยแต่ละฝ่ายมีหัวหน้าควบคุมการสั่งงานของสถานประกอบการจะส่งผ่านหัวหน้างาน การรับทราบข้อมูลข่าวสารของแรงงานจึงมาจากหัวหน้างานเป็นหลัก รวมทั้งการรายงานผลการปฏิบัติงานและปัญหาต่างๆ ให้ผู้บริหารทราบหัวหน้างานจะเป็นผู้รายงานในที่ประชุมหรือรายงานเป็นเอกสารเป็นขั้นตอนการบริหารงานของสถานประกอบการ โดยทั่วไป ส่วนความถี่ของการเข้าใช้แหล่งเรียนรู้ของแรงงานเป็น 2-3 วันต่อครั้งๆ ละ 10-15 นาที เป็นเพราะแรงงานต้องเข้าทำงานตามเวลาที่กำหนด ในช่วงที่ระหว่างรอเข้างานหรือช่วงพัก บางคนใช้เวลาช่วงนี้เข้าไปหาความรู้ในแหล่งเรียนรู้ ซึ่งเป็นเวลาไม่มากนักขึ้นอยู่กับเวลาว่างและความต้องการของแต่ละคนแหล่งเรียนรู้จึงมีความจำเป็นและสำคัญต่อการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ของแรงงานเป็นสำคัญ ทำให้แรงงานได้ฝึกทักษะกระบวนการคิด การจัดการเรียนรู้ จากสื่อและแหล่งวิทยาการประเภทต่าง ๆ ทั้งภายในและภายนอกสถานประกอบการ เพื่อนำไปสู่การเรียนรู้จากประสบการณ์จริง ได้ฝึกปฏิบัติหาความรู้และสรุปความรู้ได้ด้วยตนเอง

วัตถุประสงค์ที่เข้าใช้แหล่งเรียนรู้เพื่ออ่านหนังสือและหาความเพลิดเพลิน แรงงานที่เข้าใช้แหล่งเรียนรู้มักเป็นผู้ที่รักการอ่าน ใฝ่รู้ใฝ่เรียนอย่างต่อเนื่อง และรักการค้นคว้าหาความรู้อยู่เสมอ เมื่อมีเวลาว่างจะเข้าไปหาความรู้มากกว่าจะใช้เวลาไปทำสิ่งที่ไม่เกิดประโยชน์ อีกทั้งแหล่งเรียนรู้มีสื่อให้เลือกใช้อย่างหลากหลาย ข้อมูลข่าวสารก็ทันสมัย ค้นหาได้สะดวกจากหลายแหล่ง แหล่งทั้งจากเอกสารหนังสือ ตำรา วารสาร และสิ่งพิมพ์ต่าง ๆ และสามารถค้นได้จากอินเทอร์เน็ตที่ช่วยให้ได้ข้อมูลต่างๆ มากมาย หรือจะหาความเพลิดเพลินก็มีหนังสือให้เลือกอ่าน จึงทำให้แรงงานสนใจที่เข้าไปใช้แหล่งเรียนรู้กัน เวลาที่เข้ามาใช้แหล่งเรียนรู้ส่วนใหญ่เป็นช่วงเย็น ซึ่งเป็นเวลาว่างหลังเลิกงาน ช่วงเวลาเย็นจึงเป็นเวลาที่ปลอดจากภาระงาน แรงงานจึงไม่ต้องกังวลกับเวลา ทำให้การเข้าไปใช้แหล่งเรียนรู้มากกว่าช่วงเวลาอื่น สอดคล้องกับสถาบันพัฒนาข้าราชการพลเรือน (2542) ที่ได้ศึกษารูปแบบการฝึกอบรมทางไกล สำหรับข้าราชการพลเรือน พบว่า เวลาที่นำเสนอรายงานวิทยุกระจายเสียงที่เหมาะสม คือ ช่วงกลางวัน (18.01-21.00 น.) ในวันจันทร์ถึงศุกร์ และช่วงสาย (09.01 – 12.00 น.) ในวันเสาร์และอาทิตย์ ซึ่งเป็นช่องที่ว่างจากภาระการงาน

การเข้าไปใช้แหล่งเรียนรู้ของแรงงาน เป็นการเข้าไปใช้สื่อสิ่งพิมพ์มากกว่าสื่ออื่น เพราะสิ่งพิมพ์มีให้เลือกใช้ตามความต้องการและใช้ง่าย เช่น หนังสือพิมพ์ วารสาร นิตยสาร หนังสือการ์ตูน เป็นต้น อีกทั้งเวลาที่เข้าไปใช้มีไม่มากนัก สิ่งพิมพ์จึงเป็นตัวเลือกที่แรงงานนิยมมากที่สุด รองลงมาเป็นโทรทัศน์ที่มีรายการน่าสนใจและช่องที่ให้เลือกหลายช่อง จึงเป็นช่องทางที่แรงงานจะใช้แหล่งเรียนรู้ในระยะสั้น ๆ ส่วนกิจกรรมที่แรงงานเข้าร่วมกับแหล่งเรียนรู้เป็นกิจกรรมที่เกี่ยวกับการฝึกอาชีพ เป็นการให้ความรู้เกี่ยวกับอาชีพที่แรงงานสามารถนำไปทำเป็นอาชีพเสริม เพื่อสร้างรายได้แก่ครอบครัวในยามว่างได้อีกทางหนึ่ง กิจกรรมเกี่ยวกับการฝึกทักษะอาชีพจึงเป็นที่สนใจของแรงงานมากกว่ากิจกรรมอื่น และเป็นกิจกรรมที่ผู้เข้าร่วมสามารถนำไปปฏิบัติได้ด้วยตนเอง

2) **รูปแบบการจัดแหล่งเรียนรู้ในสถานประกอบการ** พบว่า แรงงานพอใจกับรูปแบบการจัดแหล่งเรียนรู้ในสถานประกอบการปานกลาง อาจเป็นเพราะแหล่งเรียนรู้มีสื่อไม่เพียงพอหรือไม่เป็นไปตามความต้องการ จึงให้ความสำคัญกับแหล่งเรียนรู้ไม่มากนัก การจัดตั้งแหล่งเรียนรู้ควรมีสื่อหลายประเภทให้เลือกและมีอย่างเพียงพอ การให้บริการเป็นที่ประทับใจ สถานที่สะดวกสบาย มีวัสดุอุปกรณ์ที่จำเป็นครบครัน และมีรูปแบบการจัดที่หลากหลาย จึงจะเป็นที่สนใจและดึงดูดผู้ใช้ให้เข้ามาใช้แหล่งเรียนรู้มากขึ้น โดยภาพรวมแล้วแรงงานพอใจกับสถานประกอบการที่ให้ความสำคัญกับการจัดแหล่งเรียนรู้มาก เป็นเพราะแหล่งเรียนรู้เป็นสถานที่ให้ความรู้และเป็นที่พักผ่อนหย่อนใจ การที่แรงงานผ่านการทำงานหนักมาแล้ว ส่วนหนึ่งก็ต้องการพักผ่อนให้หายจากความเมื่อยล้าและผ่อนคลายความเครียดจากการทำงาน จึงเห็นว่าการที่สถานประกอบการจัดแหล่งเรียนรู้ก็เท่ากับเป็นการจัดสวัสดิการให้กับแรงงานได้สันตนาการในยามว่าง อีกทั้งได้รับความรู้ความบันเทิงที่แรงงานต้องการ

การเดินทางไปใช้แหล่งเรียนรู้ได้รับความสะดวกมากเป็นเพราะสถานที่ตั้งแหล่งเรียนรู้อยู่ไม่ไกลสถานที่ทำงานซึ่งแรงงานจะใช้เวลาว่างช่วงพักหรือช่วงเย็นเดินทางไปใช้บริการที่สะดวกรวดเร็ว จึงทำให้แรงงานมีความพอใจมาก ส่วนที่ไม่ค่อยพอใจมากนักเป็นบรรยากาศของแหล่งเรียนรู้ไม่เอื้อประโยชน์ต่อการเรียนรู้ อาจเป็นเพราะสถานประกอบการมีข้อจำกัดด้านสถานที่ จึงทำให้การจัดแหล่งเรียนรู้ไม่อาจจัดให้สวยงามหรือเหมาะสมกับการใช้งาน บางแห่งใช้ห้องว่างเป็นแหล่งเรียนรู้ มีการจัดวางเอกสารที่ไม่เป็นระบบ ไม่จัดไว้เป็นหมวดหมู่ ซึ่งดูแล้วไม่ชวนให้หยิบอ่านหรือสิ่งพิมพ์ที่มีในแหล่งเรียนรู้ เป็นสิ่งพิมพ์ที่บริจาคไม่ทันสมัย การจัดแหล่งเรียนรู้มักจะคำนึงถึงผู้ใช้เป็นหลัก จึงต้องจัดแหล่งเรียนรู้ที่สนองตอบความต้องการของแรงงาน เพื่อให้แรงงานได้รับความรู้อย่างเต็มที่ จะได้นำความรู้ที่ได้มาพัฒนางานที่ทำอยู่ให้ดีขึ้น ผลประโยชน์ก็จะได้กับสถานประกอบการโดยตรง แหล่งเรียนรู้ที่มีพื้นที่กว้างขวางเพียงพอต่อผู้ใช้บริการ จึงเป็นส่วนที่สนับสนุนสถานประกอบการให้พัฒนาไปสู่เป้าหมายที่วางไว้ได้ง่าย โดยเฉพาะการพัฒนาบุคลากรของสถานประกอบการให้มีความรู้ความสามารถ และทักษะการทำงานที่มีประสิทธิภาพแล้ว การเพิ่มผลผลิตจึงเป็นเรื่องไม่ยาก การพัฒนาคุณภาพสินค้าก็เป็นเรื่องที่คำนึงเช่นกัน การได้มาซึ่งบุคลากรที่มีคุณภาพจึงเป็นการเพิ่มโอกาสในการแข่งขัน ปัจจุบันการผลิตสินค้าจำเป็นต้องคำนึงถึงคุณภาพสินค้า เพราะมีการกำหนดมาตรฐานสินค้าแต่ละประเภทไว้อย่างชัดเจน จะเห็นได้จากสถานประกอบการมีฝ่ายตรวจสอบคุณภาพสินค้าประจำทุกแห่ง เพื่อตัดสินค้าที่ไม่ได้มาตรฐาน ดังนั้น การที่แรงงานมีความรู้และทักษะอาชีพก็จะช่วยผลิตสินค้าที่มีคุณภาพสูงได้มากขึ้น

สถานประกอบการจัดเจ้าหน้าที่รับผิดชอบแหล่งเรียนรู้ได้อย่างเหมาะสม เป็นเพราะสถานประกอบการบางแห่งให้ความสำคัญกับแหล่งเรียนรู้อย่างมาก โดยเห็นว่าแหล่งเรียนรู้เป็นที่สร้างคนให้มีความรู้และทักษะอาชีพ มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ เหมาะสมสำหรับที่จะพัฒนาคนให้ก้าวไปสู่มาตรฐาน การจัดเจ้าหน้าที่รับผิดชอบแหล่งเรียนรู้เป็นสิ่งจำเป็นที่จะช่วยให้แรงงานเข้าไปใช้บริการมากขึ้น เจ้าหน้าที่ต้องเป็นผู้ที่มีจิตสาธารณะพร้อมให้บริการแก่ทุกคนด้วยความเสมอภาค ผู้เข้า

มาใช้แหล่งเรียนรู้จะรู้สึกอบอุ่นที่เข้ามาใช้ทุกครั้ง การสอบถามปัญหาหรือการช่วยค้นหาสื่อที่ต้องการ จะมีผู้คอยแนะนำอำนวยความสะดวก เป็นสิ่งที่แรงงานพอใจและต้องการใช้แหล่งเรียนรู้เมื่อมีโอกาส ส่วนเวลาปิด-เปิดแหล่งเรียนรู้ก็ได้กำหนดไว้อย่างเหมาะสม สอดคล้องกับภาระงานของสถานประกอบการ ทำให้การใช้แหล่งเรียนรู้ไม่กระทบกับการทำงานของแรงงาน สำหรับสื่อที่สถานประกอบการจัดไว้ในแหล่งเรียนรู้ ส่วนใหญ่จะเป็นสิ่งพิมพ์ที่เป็นความรู้เกี่ยวกับการพัฒนาทักษะการทำงานในสถานประกอบการนั้นๆ เช่น สถานประกอบการที่ผลิตสิ่งทอ ก็จะมีเอกสารที่เกี่ยวข้องกับสิ่งทอมากกว่าอาชีพอื่นๆ และจะมีอย่างหลากหลาย เช่น ตำรา วารสาร นิตยสาร และเอกสารอื่นที่เกี่ยวข้อง นอกจากนี้ยังมีเอกสารที่เป็นสารบัญชืให้เลือกอ่าน รวมทั้งสื่ออื่น ๆ ที่จำเป็น โดยสถานประกอบการได้จัดสื่อไว้อย่างหลากหลายและเพียงพอกับความต้องการ นับได้ว่าการจัดแหล่งเรียนรู้ในสถานประกอบการในปัจจุบันมีรูปแบบการจัดที่เป็นมาตรฐานมากขึ้น รวมทั้งสถานประกอบการได้เห็นความสำคัญของแหล่งเรียนรู้ โดยจะเห็นได้จากสถานประกอบการหลายแห่งมีแหล่งเรียนรู้เป็นของตนเอง และยังได้แลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสารกับแหล่งเรียนรู้อื่น ๆ ทั้งของรัฐและเอกชนอนาคตการจัดตั้งแหล่งเรียนรู้ในสถานประกอบการน่าจะมีครบทุกแห่ง

3) **ประโยชน์ที่ได้รับจากการจัดแหล่งเรียนรู้** พบว่า แรงงานได้รับประโยชน์จากการจัดแหล่งเรียนรู้ปานกลาง เป็นเพราะการจัดแหล่งเรียนรู้ของสถานประกอบการไม่ครอบคลุมตามความต้องการของแรงงาน เช่น แรงงานที่เป็นนักศึกษา ต้องการให้การพบกลุ่มหรือสอนเสริมในแหล่งเรียนรู้ เพราะได้รับความสะดวก หรือเชิญวิทยากรมาให้ความรู้เป็นครั้งคราว ก็จะช่วยให้นักศึกษาที่เป็นแรงงานได้รับความรู้เพิ่มขึ้น นอกจากนี้ อาจจัดให้นักศึกษามาแลกเปลี่ยนความรู้กันก็เป็นส่วนหนึ่งที่แหล่งเรียนรู้สามารถดำเนินการ เพราะสถานประกอบการบางแห่งมีนักศึกษาในสถาบันต่าง ๆ ที่ต้องการเพิ่มพูนความรู้ และใช้เวลาว่างศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง นักศึกษากลุ่มนี้มีโอกาสที่จะเข้าใช้แหล่งเรียนรู้สูงกว่ากลุ่มอื่น และสื่อที่จัดไว้ในแหล่งเรียนรู้ก็มีส่วนสัมพันธ์กับผู้ใช้โดยตรง ยกเว้นกลุ่มที่เข้าไปหาความเพลิดเพลิน ดังนั้น แรงงานจึงได้รับประโยชน์จากการใช้แหล่งเรียนรู้ เพราะอย่างน้อยก็ได้รับความรู้ในสิ่งที่ตนเองต้องการ ซึ่งจะเกิดประโยชน์แก่แรงงานในอนาคต

แหล่งเรียนรู้มีเอกสารตามที่แรงงานต้องการ เป็นเพราะแหล่งเรียนรู้ได้ให้ความสำคัญกับสิ่งพิมพ์เป็นหลัก จึงมีเอกสารที่ช่วยให้ความรู้แก่แรงงานมาก อีกทั้งสามารถนำความรู้ที่ได้ไปใช้ชีวิตประจำวันได้ ก็นับว่ามีประโยชน์อย่างมาก บางส่วนเข้ามาหาความรู้แล้วนำไปปรับใช้ในงานที่ทำก็จะเกิดประโยชน์กับการทำงาน สามารถทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้น สถานประกอบการก็ได้ประโยชน์จากส่วนนี้ด้วย แรงงานก็ได้ประโยชน์จากการได้ปรับเงินเดือนหรือเลื่อนตำแหน่งสูงขึ้น แรงงานบางส่วนที่สนใจศึกษาต่อในระดับต่าง ๆ เป็นการยกระดับการศึกษาของตนเองตามศักยภาพที่ควรจะเป็น ก็จะมุ่งพัฒนาตนเองให้ก้าวไปตามลำดับขั้น ส่วนหนึ่งก็จะนำความรู้ไปใช้ศึกษาต่อในระดับที่สูงขึ้น จึงเห็นได้ว่าการจัดตั้งแหล่งเรียนรู้มีประโยชน์ต่อแรงงานทั้งทางตรงและทางอ้อม เป็นแหล่งที่ช่วยพัฒนาความรู้และทักษะอาชีพ สร้างลักษณะนิสัยในการศึกษาค้นคว้า รู้จักใช้

เวลาว่างให้เกิดประโยชน์สร้างคามมั่นคงให้กับตนเองและครอบครัว ตลอดจนการเป็นพลเมืองดีของชาติในอนาคต

1.4 ข้อเสนอแนะการจัดตั้งแหล่งเรียนรู้ในสถานประกอบการ แรงงานที่ได้แสดงความคิดเห็นเพิ่มเติมพร้อมทั้งข้อเสนอแนะคือ ต้องการให้สถานประกอบการปรับปรุงแหล่งเรียนรู้ โดยจัดเจ้าหน้าที่คอยแนะนำในเรื่องการศึกษา อาจเป็นเพราะแหล่งเรียนรู้เป็นสถานที่ศึกษาค้นคว้าหาความรู้ ดังนั้นแรงงานที่ต้องการศึกษาต่อสนใจที่จะให้มีการแนะแนว หรือแนะนำการศึกษา และต้องการให้แหล่งเรียนรู้จัดสื่อหลากหลายประเภทมากขึ้น มีหนังสือไว้บริการ เช่น เรื่องสั้น วรรณกรรม หนังสือสุขภาพ และหนังสือธรรมะ เป็นต้น และควรจัด CD ความรู้ในสาขาต่างๆ ให้มากกว่าเดิม รวมทั้งการจัดห้องน้ำให้เพียงพอกับความต้องการของผู้ใช้ สิ่งที่ควรเพิ่มเติมในแหล่งเรียนรู้เป็นการจัดสื่อที่หลากหลายเพื่อพัฒนาคน และงานให้มีประสิทธิภาพ การจัดให้มีอุปกรณ์เพิ่มเติม เช่น คอมพิวเตอร์ และจัดสถานที่ให้เป็นระเบียบเรียบร้อย สถานประกอบการจึงควรคำนึงถึงการจัดหาสื่อมาไว้ในแหล่งเรียนรู้ สื่อที่จัดไว้ควรเป็นสื่อที่ทันสมัยและมีหลายประเภทให้แรงงานเลือกใช้ ควรหมุนเวียนสื่อ ซึ่งอาจแลกเปลี่ยนกับสถานประกอบการอื่นก็ได้ การเก็บสื่อก็ควรจัดเป็นระเบียบเป็นหมวดหมู่ สะดวกแก่การค้นหา ตลอดจนการจัดเจ้าหน้าที่คอยดูแลช่วยเหลือ ก็จะเป็นการส่งเสริมบรรยากาศการเรียนรู้

ข้อเสนอแนะต่อการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ แรงงานต้องการให้มีคอมพิวเตอร์ไว้ในแหล่งเรียนรู้ เพราะปัจจุบันคอมพิวเตอร์มีความจำเป็นต่อการเรียนรู้อย่างมาก โดยสามารถค้นคว้าหาข้อมูลที่ต้องการจากอินเทอร์เน็ตได้ง่าย และเป็นไปอย่างรวดเร็ว ข้อมูลที่ได้ก็ทันสมัยนำมาปรับใช้กับงานได้ จึงเป็นความต้องการของผู้ใช้มาก ทั้งยังสื่อถึงความทันสมัยในสังคมยุคใหม่ที่เป็นสังคมแห่งการเรียนรู้ การจัดวิทยากรมาให้ความรู้ด้านอาชีพก็เป็นสิ่งจำเป็นเช่นกัน เพราะแรงงานมีรายได้เพียงพอสำหรับตนเอง หากมีภาระที่ต้องเลี้ยงดู รายได้ก็จะน้อยกว่ารายจ่ายจึงจำเป็นต้องขวนขวายหารายได้มาจุนเจือครอบครัว ทางเลือกหนึ่งเป็นการหาอาชีพเสริม การจัดวิทยากรมาให้ความรู้ที่สามารถนำไปประกอบอาชีพได้ เช่น งานประดิษฐ์ งานฝีมือ และการถนอมอาหาร เป็นต้น แรงงานจะได้มีรายได้เพิ่มขึ้นเพียงพอกับค่าครองชีพในปัจจุบัน

ความพึงพอใจของผู้บริหารสถานประกอบการ เป็นการสอบถามผู้บริหารที่จัดแหล่งเรียนรู้ในสถานประกอบการเกี่ยวกับรูปแบบการจัดตั้งแหล่งเรียนรู้ในสถานประกอบการ และประโยชน์ที่สถานประกอบการได้รับจากแหล่งเรียนรู้ มีดังนี้

1) รูปแบบการจัดแหล่งเรียนรู้ในสถานประกอบการ พบว่า ผู้บริหารสถานประกอบการให้ความสำคัญกับการจัดแหล่งเรียนรู้มาก เพราะแหล่งเรียนรู้เป็นศูนย์รวมของความรู้ต่างๆ การพัฒนาศักยภาพของแรงงานอาศัยแหล่งแหล่งเรียนรู้ช่วยสร้างองค์ความรู้ ซึ่งประสาท สอนธรรม์ (2546) กล่าวถึงแหล่งเรียนรู้ว่าเป็นแหล่งข้อมูลข่าวสาร สารสนเทศ และประสบการณ์ที่สนับสนุนให้

ผู้เรียนใฝ่เรียนใฝ่รู้ แสวงหาความรู้ และเรียนรู้ด้วยตนเองตามอัชฌาศัยได้อย่างกว้างขวางและต่อเนื่อง เพื่อเสริมสร้างให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ เกิดกระบวนการเรียนรู้ และเป็นบุคคลแห่งการเรียนรู้ และเห็นว่า แหล่งเรียนรู้ในสถานประกอบการจัดได้เหมาะสมมาก เพราะแหล่งเรียนรู้เป็นบ่อเกิดแห่งความรู้จึงต้องให้ความสำคัญ จะได้จากการจัดงบประมาณให้แหล่งเรียนรู้เป็นประจำทุกปี สถานประกอบการส่วนใหญ่มีแหล่งเรียนรู้ไว้บริการแก่แรงงาน ซึ่งอาจจัดในรูปแบบที่แตกต่างกันขึ้นอยู่กับความพร้อมและความใส่ใจของผู้บริหาร โดยจุดมุ่งหมายของการมีแหล่งเรียนรู้ เพื่อเป็นแหล่งสนับสนุนการ เป็นสถานที่พักผ่อนหย่อนใจและได้รับความรู้ด้วย

วัตถุประสงค์ของการจัดแหล่งเรียนรู้ในสถานประกอบการ เพราะต้องการ แรงงานมีแหล่งความรู้ไว้ศึกษาค้นคว้าหาความรู้ในสาขาวิชาต่างๆ เพราะการดำเนินงานของสถานประกอบการที่มุ่งเน้นเป็นการผลิตสินค้า เวลาส่วนใหญ่หมดไปกับการทำงาน แรงงานมีเวลาพักผ่อนสั้นๆ เมื่อทำงานติดต่อกันเป็นเวลานาน ทำให้แรงงานเกิดความเครียดส่งผลให้ประสิทธิภาพการทำงาน ลดลง ผลผลิตออกมาไม่ได้มาตรฐาน การมีแหล่งพักผ่อนหย่อนใจ เช่น การเล่นกีฬา การเล่นเกม การ พบปะพูดคุย หรือสนทนาการต่างๆ เป็นการคลายเครียด และแหล่งเรียนรู้ก็เป็นสถานที่ผ่อนคลาย ความเครียดทางเลือกหนึ่ง พนักงานที่ใช้แหล่งเรียนรู้ได้ทั้งความบันเทิงและความรู้อีกรูปแบบหนึ่ง ขึ้นอยู่กับว่าแรงงานจะเลือกบริโภคอะไรให้เกิดประโยชน์แก่ตนเอง นอกจากนั้นแหล่งเรียนรู้ยังได้จัด สื่อเรียนรู้ที่มีความหลากหลายและเพียงพอกับความต้องการใช้ เพราะสถานประกอบการเห็น ความสำคัญและตระหนักต่อการพัฒนาทรัพยากรบุคคลมาก การให้ความรู้แก่แรงงานให้มีนิสัยรักการ อ่าน รักการศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง เปิดโอกาสให้เข้าไปใช้แหล่งเรียนรู้และมีสื่อที่ทันสมัยอย่างเพียงพอ อีกทั้งยังจัดหาสื่อใหม่ๆ ให้แหล่งเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง

ผู้บริหารสถานประกอบการเห็นว่าแรงงานมีโอกาสใช้แหล่งเรียนรู้เพิ่มพูน ทักษะการทำงานมาก เพราะสถานประกอบการได้จัดสรรงบประมาณมาจัดซื้อสื่อสิ่งพิมพ์ใหม่ๆ มา ให้บริการ และสนับสนุนให้แรงงานเข้าไปใช้แหล่งเรียนรู้ เพื่อแรงงานจะได้ นำความรู้ที่ได้ไปพัฒนา งาน อีกทั้งยังอนุญาตให้แรงงานเข้าร่วมกิจกรรมที่จำเป็น ซึ่งผลประโยชน์ตอบแทนจากการลงทุนนี้ แรงงานจะได้ความรู้หรือทักษะนำไปใช้ในการปฏิบัติงาน เรียนรู้การทำงานเป็นทีม และมีความรู้ เทคนิคที่เกี่ยวข้องกับงานในความรับผิดชอบ การดำเนินงานของสถานประกอบการให้เกิดประโยชน์ สูงสุด สามารถแข่งขันกับผู้อื่นได้ จำเป็นต้องมีแรงงานที่มีความรู้ความสามารถ เพื่อจะนำความรู้ไปใช้ วิเคราะห์ปัญหา และประมวลผลข้อมูลต่างๆ นำมาใช้แก้ปัญหาในสถานการณ์ต่างๆ ได้ นอกจากนั้นการ เกิดโอกาสให้แรงงานร่วมจัดแหล่งเรียนรู้ด้วยตนเอง เป็นส่วนหนึ่งที่สถานประกอบการให้การ สนับสนุนบุคลากรของตนให้มีส่วนร่วมในการบริหาร เปิดโอกาสให้แสดงความคิดเห็นและหาข้อสรุป ร่วมกัน เพื่อให้ได้สิ่งที่ดีที่สุดนำมาจัดแหล่งเรียนรู้ให้เกิดประโยชน์กับแรงงานมากที่สุด ส่วนหนึ่งที่ ผู้บริหารสถานประกอบการสนับสนุนให้เกิดการเรียนรู้คือการอำนวยความสะดวกแก่หน่วยงานที่เข้ามา ให้ความรู้แก่แรงงาน เพราะเป็นสิ่งสำคัญที่ช่วยให้สถานประกอบการก้าวไปสู่ความเป็นสากลมากขึ้น

2) **ประโยชน์ที่สถานประกอบการได้รับจากแหล่งเรียนรู้** พบว่า แหล่งเรียนรู้เป็นสถานที่ที่เพิ่มพูนความรู้แก่แรงงานมาก เพราะแหล่งเรียนรู้ช่วยให้แรงงานแสวงหาความรู้ได้ด้วยตนเอง ความต้องการ ความสนใจ ความถนัดและความพร้อมของแต่ละคน สำหรับสื่อที่จัดไว้ในแหล่งเรียนรู้ให้ความรู้ในด้านต่าง ๆ ช่วยเปิดโอกาสให้กว้างไกลขึ้น เกิดความสนใจในเรื่องที่สำคัญ ช่วยเปลี่ยนทัศนคติและค่านิยมให้ยอมรับสิ่งใหม่ ๆ เกิดแนวคิดใหม่และเกิดมุมมองใหม่มากขึ้น และได้ความรู้จากสื่อที่ทันสมัยก่อให้เกิดการเรียนรู้ที่เร็วขึ้น นอกจากนี้แหล่งเรียนรู้ยังเป็นที่แลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างแรงงานเป็นที่พบปะผู้ที่มีแนวคิดเดียวกัน ทำให้เกิดความรู้ที่ลึกซึ้งและกว้างไกลขึ้น แรงงานมีพัฒนาการกล้าคิดกล้าทำ และกล้าแสดงออกมากขึ้น สถานประกอบการก็จะได้นุเคราะห์ที่มีความรู้สามารถนำไปสร้างสรรค์ผลงานให้เกิดผลประโยชน์แก่งานได้

แหล่งเรียนรู้สร้างแรงจูงใจแรงงานได้ศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง เพราะการเข้าไปใช้แหล่งเรียนรู้ที่มีสื่อต่างๆ ให้เลือกใช้อย่างหลากหลาย ผู้ใช้ต้องมีความตั้งใจและสนใจโดยมีเป้าหมายไว้ล่วงหน้า การศึกษาหาความรู้จึงเป็นไปโดยสมัครใจ การเข้าไปใช้แหล่งเรียนรู้เป็นประจำบ่อยๆ จะช่วยเสริมสร้างนิสัยให้รักการอ่านได้มาก ส่งผลให้เป็นผู้ใฝ่รู้ใฝ่เรียน ไม่ใช่เวลาว่างให้สูญเปล่าไม่เกิดประโยชน์แก่ตนเอง ห่างไกลจากอบายมุขและสารเสพติด หากสถานประกอบการมีแรงงานที่สนใจศึกษาหาความรู้อยู่เป็นนิจ ก็จะช่วยให้การปฏิบัติงานของพนักงานมีประสิทธิภาพมากขึ้น การใช้แหล่งเรียนรู้ของแรงงานมักใช้ช่วงเวลาพัก หรือระหว่างรอเข้างานมากกว่าช่วงเวลาอื่น เพราะเป็นเวลาที่ว่างจึงเข้าไปหาความรู้ บางคนใช้แหล่งเรียนรู้เป็นที่พักผ่อนหย่อนใจ เป็นที่สนทนาการที่เกิดประโยชน์อย่างสร้างสรรค์ ทั้งนี้เพราะมีสื่อให้เลือกอ่านมากพอที่เข้าไปใช้ ดังนั้นแหล่งเรียนรู้จึงเป็นสถานที่เข้าไปศึกษาหาความรู้และเป็นที่พักผ่อนหย่อนใจของแรงงาน

2.4 **ข้อเสนอแนะการจัดตั้งแหล่งเรียนรู้ในสถานประกอบการ** ผู้บริหารสถานประกอบการเห็นว่า การส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิตแก่แรงงาน ควรเปิดโอกาสให้แรงงานได้มีความรู้ที่หลากหลาย เพราะการมีสื่อให้เลือกใช้เป็นแนวทางการจัดแหล่งเรียนรู้ที่ถูกต้อง เปิดโอกาสให้ผู้ใช้งานแหล่งเรียนรู้เป็นผู้เลือกสื่อตามความถนัดและความต้องการด้วยตนเอง ทำให้แรงงานได้รับความรู้ที่เต็มที่ สถานประกอบการมีแหล่งเรียนรู้มากพอกับจำนวนผู้ใช้ และจะเพิ่มสื่อที่หลากหลายมากขึ้นเพื่อสนองความต้องการของผู้ใช้ให้ได้รับความรู้เต็มที่ และสามารถการจัดให้มีกิจกรรมอย่างน้อย 3 เดือนต่อครั้ง เพราะกิจกรรมช่วยเสริมสร้างความรู้และทักษะอาชีพ สนับสนุนกิจกรรมของสถานประกอบการได้อย่างเป็นรูปธรรม

การพัฒนาแหล่งเรียนรู้ช่วยส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต โดยการกำหนดรูปแบบแหล่งเรียนรู้ให้เหมาะสม เพื่อให้เป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ที่สมบูรณ์ เป็นสถานที่จัดการศึกษาและฝึกอบรม การพัฒนาอาชีพและพัฒนาทักษะอาชีพเพื่อพัฒนาคุณภาพแรงงานอย่างเป็นระบบ นอกจากนี้ควรจัดแหล่งเรียนรู้ที่ส่งเสริมการพัฒนาทักษะการทำงาน ส่งเสริมทักษะการพัฒนาอาชีพ และส่งเสริมพนักงานให้ใช้เวลาว่างเป็นประโยชน์ สามารถพัฒนาศักยภาพของตนเองและพัฒนา

คุณภาพชีวิตไปพร้อมกัน ช่วยให้แต่ละคนเรียนรู้อย่างอิสระ เรียนอย่างมีความสุข เป็นการเรียนรู้ตลอดชีวิต

การพัฒนาแหล่งเรียนรู้ในสถานประกอบการที่สมบูรณ์โดยการจัดแหล่งเรียนรู้ที่มุ่งเน้นวิชาชีพมากขึ้น การเรียนรู้ในสถานประกอบการเป็นลักษณะของการพัฒนาบุคลากรเพื่อเพิ่มผลผลิตให้แก่องค์กร ดังนั้น การจะให้สถานประกอบการเป็นแหล่งเรียนรู้ที่สมบูรณ์ได้นั้น ต้องอาศัยความร่วมมือจากภาครัฐ เป็นความร่วมมือระหว่างสถาบันการศึกษา กับสถานประกอบการ เพื่อให้แรงงานได้ฝึกทักษะอาชีพและเรียนรู้จากประสบการณ์ตรงในสถานประกอบการ ร่วมมือกับหน่วยงานการศึกษาเปิดชั้นเรียนในสถานประกอบการ เป็นการระดมทรัพยากรจากแหล่งต่าง ๆ รวมทั้งสถานประกอบการ เพื่อช่วยส่งเสริมการศึกษาและการเรียนรู้ตลอดชีวิต โดยความช่วยเหลือของสถานประกอบการให้เข้ามามีส่วนร่วมส่งเสริมการเรียนรู้ของพนักงานให้มากขึ้น

ข้อเสนอแนะ

จากการศึกษาการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ในสถานประกอบการเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิตแก่แรงงานในสถานประกอบการเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล ผู้วิจัยได้แบ่งข้อเสนอแนะออกเป็น 2 ส่วน คือ ข้อเสนอแนะที่ได้จากการวิจัย และข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป ดังนี้

1. ข้อเสนอแนะที่ได้จากการวิจัย ผลการวิจัยครั้งนี้มีข้อเสนอที่เป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ในสถานประกอบการ มีดังต่อไปนี้

1.1 การรับความรู้ของแรงงานในสถานประกอบการ แหล่งเรียนรู้ควรจัดทำแผนปฏิบัติงานประจำปี เป็นแผนบริหารความรู้และการจัดกิจกรรมต่างๆ เพื่อให้แรงงานได้วางแผนรับความรู้ตามที่ต้องการ ควรจัดหาสื่อที่หลากหลายและทันสมัยให้เพียงพอกับผู้ใช้ สื่อสิ่งพิมพ์ เช่น เอกสารตำรา วารสาร นิตยสาร และสิ่งพิมพ์อื่นๆ ที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับวิชาชีพ ความรู้พื้นฐาน ความรู้กฎหมายแรงงาน และความรู้เกี่ยวกับสุขภาพอนามัย เป็นต้น สื่ออิเล็กทรอนิกส์ เช่น คอมพิวเตอร์ วีซีดี/ดีวีดี วิดีทัศน์และเทปเสียง เป็นต้น การจัดฝึกอบรมโดยเชิญวิทยากรมาให้ความรู้ในทักษะอาชีพสาขาต่างๆ การจัดเก็บสื่อต้องมีระบบเป็นสากล และได้มาตรฐาน เพื่อความสะดวกแก่การค้นหา จัดให้มีการประชาสัมพันธ์กิจกรรมหรือสิ่งพิมพ์ที่จัดไว้บริการในแหล่งเรียนรู้ว่ามีอะไรบ้าง แจกกำหนดเวลาเปิดปิดแหล่งเรียนรู้และข้อมูลข่าวสารให้แรงงานทราบ โดยการปิดประกาศ แจกทางเสียงตามสาย และเป็นเอกสารเวียนให้ทราบ ควรจัดเจ้าหน้าที่แนะนำแหล่งความรู้เพิ่มเติม แนะนำการศึกษาต่อและแนะนำอาชีพ เพื่อให้พนักงานได้รับความรู้อย่างต่อเนื่อง

1.2 ความต้องการแหล่งเรียนรู้ในสถานประกอบการ จัดเป็นแหล่งศึกษาหาความรู้ด้วยการปฏิบัติจริง ให้พนักงานได้เข้ามามีส่วนร่วมจัดกิจกรรม จัดเป็นศูนย์กลางการจัดกิจกรรมให้ความรู้ในทักษะอาชีพ ความรู้วิชาสามัญ ความรู้พื้นฐาน และความรู้ในวิชาที่เรียน จัดเป็นแหล่งศึกษา

หาความรู้ด้วยตนเอง จากสิ่งพิมพ์ที่เป็นวารสารหรือหนังสือตำราที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับวิชาชีพต่างๆ สื่ออิเล็กทรอนิกส์โดยการใช้คอมพิวเตอร์ค้นคว้าทางอินเทอร์เน็ต และจากการจัดฝึกอบรมโดยเชิญวิทยากรมาบรรยายให้ความรู้ ช่วยเหลือแรงงานที่เป็นนักศึกษาในรูปแบบต่างๆ แหล่งเรียนรู้ต้องเป็นที่รวมขององค์ความรู้ทั้งสิ่งพิมพ์ และอิเล็กทรอนิกส์ เพื่อเสริมกิจกรรมการเรียนรู้และการพัฒนาอาชีพ เปิดโอกาสให้ผู้สนใจเข้าใช้แหล่งเรียนรู้ค้นหาข้อมูลข่าวสารได้อย่างเต็มที่ และเป็นไปอย่างทั่วถึง ไม่จำกัดอยู่เฉพาะกลุ่มใดกลุ่มหนึ่ง ผู้ที่พร้อมศึกษาหาความรู้สามารถไปใช้ได้ แหล่งเรียนรู้เป็นที่เชื่อมโยงและแลกเปลี่ยนข้อมูลระหว่างกัน โดยเฉพาะแรงงานที่เป็นนักศึกษาจะใช้แหล่งเรียนรู้เป็นที่พบกลุ่มการบริหารแหล่งเรียนรู้ควรจัดในรูปของคณะกรรมการขึ้นมาดูแลเป็นการเฉพาะ จัดตัวแทนจากผู้บริหารและแรงงานร่วมกันบริหารแหล่งเรียนรู้ โดยมีผู้เชี่ยวชาญเป็นที่ปรึกษา ผู้บริหารควรจัดสรรงบประมาณให้กับแหล่งเรียนรู้เป็นประจำทุกปี เพื่อจัดซื้อสื่อสิ่งพิมพ์ใหม่ๆ ซื้อสื่ออิเล็กทรอนิกส์และจัดอบรมแรงงาน รวมทั้งอนุญาตให้แรงงานจัดกิจกรรมแสดงความคิดเห็นและเข้าร่วมกิจกรรมที่จำเป็นได้

1.3 การใช้แหล่งเรียนรู้ในสถานประกอบการ แหล่งเรียนรู้ควรเป็นสถานที่เปิด โดยเปิดโอกาสให้ทุกคนที่มีความพร้อมเข้ามาใช้ เป็นสถานที่ให้ใช้สื่อได้ตามความต้องการ และเปิดเวลาให้ใช้โดยไม่มีวันหยุด ควรจัดทำข้อมูลการใช้แหล่งเรียนรู้ โดยทำสถิติผู้ที่เข้ามาใช้ การใช้สื่อ ช่วงเวลาที่ใช้ ระยะเวลาในการใช้ และกิจกรรมที่เข้าร่วม เป็นการรวบรวมข้อมูลไว้ใช้บริหารจัดการแหล่งเรียนรู้ เช่น การคัดเลือกสื่อที่มีผู้ใช้น้อย การจัดหาสื่อที่มีผู้ใช้บ่อยมาเพิ่ม การจัดสื่อใหม่ๆ ให้กับแหล่งเรียนรู้และการแลกเปลี่ยนสื่อกับแหล่งเรียนรู้อื่น เป็นต้น ตำรวจกลุ่มผู้ใช้แหล่งเรียนรู้แล้วนำมาจัดกลุ่ม เพื่อจัดกิจกรรมให้เป็นไปตามความต้องการของผู้ใช้และสถานประกอบการ จัดหาสื่อให้ตรงตามความต้องการของผู้ใช้ พร้อมทั้งติดตามประมวลผลการใช้แหล่งเรียนรู้เป็นระยะๆ สรุปข้อมูลและข้อเสนอแนะนำเสนอผู้บริหาร หรือคณะกรรมการพิจารณา เพื่อแก้ไขปรับปรุงการใช้แหล่งเรียนรู้ให้เหมาะสมและสอดคล้องกับผู้ใช้มากที่สุด

1.4 การจัดแหล่งเรียนรู้ในสถานประกอบการ ควรปรับปรุงและพัฒนาระบบการให้บริการที่มีประสิทธิภาพ ทันต่อการเปลี่ยนแปลง และมุ่งผู้รับบริการเป็นสำคัญ มีแหล่งความรู้ที่มีสื่อที่หลากหลาย ทันสมัยและพร้อมให้บริการ สนับสนุนและผลักดันให้มีการพัฒนาแหล่งเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง แรงงานของสถานประกอบการมีส่วนร่วมตัดสินใจและพัฒนาแหล่งเรียนรู้ ควรพัฒนาแหล่งเรียนรู้ให้เป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้อย่างแท้จริง ผู้เข้ามาใช้แหล่งเรียนรู้สามารถนำความรู้ไปพัฒนางานที่ทำได้ กำหนดกระบวนการบริหารให้มีที่ปรึกษา ผู้รับผิดชอบแหล่งเรียนรู้ และผู้ทำหน้าที่ให้บริการในแหล่งเรียนรู้ เช่น ให้บริการยืม-คืนหนังสือ คู่มือกิจกรรม จัดนิทรรศการ จัดประชุม ฝึกอบรม ให้ข้อมูลข่าวสาร และช่วยบริการค้นคว้าสื่อสิ่งพิมพ์และอินเทอร์เน็ต เปิดโอกาสให้แรงงานมีส่วนร่วมในกิจกรรมของแหล่งเรียนรู้ แสดงความคิดเห็นและข้อเสนอแนะในการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ จัดสื่อที่มี

คุณภาพไว้บริการอย่างทั่วถึง เป็นแหล่งเชื่อมโยงการเรียนรู้ในระบบ นอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยเข้าด้วยกัน และเป็นแหล่งสร้างรายได้เสริมแก่แรงงานและชุมชน

1.5 ประโยชน์ที่ได้จากการจัดแหล่งเรียนรู้ จัดเป็นแหล่งข้อมูลข่าวสารที่เพิ่มพูนความรู้ต่างๆ ช่วยพัฒนาคุณภาพชีวิตของแรงงานให้มีความรู้และทักษะอาชีพ สร้างรายได้แก่ครอบครัว นำความรู้ไปปรับปรุงการทำงาน พัฒนางาน ทำอาชีพเสริม หรือจัดสรรรายได้ของตนเอง ส่งเสริมแรงงานรักการศึกษาค้นคว้าให้แรงงานรู้จักการพึ่งพาตนเอง ช่วยเหลือตนเอง และมีส่วนร่วมช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ในด้านความรู้ ทักษะอาชีพและด้านอื่นๆ รวมทั้งช่วยสร้างแหล่งเรียนรู้ให้พัฒนาก้าวหน้ายิ่งขึ้น สร้างลักษณะนิสัยรักการอ่านให้แรงงานได้ใช้ความคิด มองปัญหา วิเคราะห์ปัญหา และแก้ปัญหาได้อย่างถูกต้อง เลือกตัดสินใจอย่างมีการเหตุผล นำข้อมูลมาใช้ในการตัดสินใจ ก่อให้เกิดความร่วมมือระหว่างแรงงานกับผู้บริหาร รวมทั้งเป็นสถานที่พบปะหารือของแรงงาน เป็นที่แลกเปลี่ยนความรู้ เป็นแหล่งสันตนาการและที่พักผ่อนหย่อนใจ

1.6 การจัดตั้งแหล่งเรียนรู้ในสถานประกอบการ ควรกำหนดรูปแบบแหล่งเรียนรู้ให้เหมาะสมและสอดคล้องกับการเรียนรู้ เป็นไปตามหลักวิชาการและความต้องการของผู้ใช้ โดยมีแผนการจัดแหล่งเรียนรู้ที่ดี พัฒนาทักษะผู้ใช้แหล่งเรียนรู้ให้รู้จักวิธีค้นคว้าจากสื่อต่างๆ การให้บริการช่วยค้นคว้าจากสื่อต่างๆ การให้บริการช่วยค้นและการจัดบริการสื่อที่ได้มาตรฐาน จัดสื่อหลายประเภทมาให้บริการ ควรเป็นสื่อที่ทันสมัยสอดคล้องกับการดำเนินงานของสถานประกอบการ จัดผู้ให้บริการสื่อและกิจกรรมที่เน้นการบริการที่ประทับใจ และจงใจให้แรงงานเข้ามาใช้แหล่งเรียนรู้สามารถตอบปัญหาได้อย่างชัดเจนทุกเรื่อง จัดสิ่งอำนวยความสะดวกที่จำเป็นอย่างครบครัน เช่น โต๊ะ เก้าอี้ สำหรับอ่านหนังสือ มุมพักผ่อน ห้องน้ำ และอื่นๆ ที่จำเป็น และสร้างเครือข่ายที่สนับสนุนงานของแหล่งเรียนรู้ ที่ให้ความร่วมมือในกิจการของสถานประกอบการอย่างต่อเนื่อง

2. ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

จากการวิจัยการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ในสถานประกอบการเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิตแก่แรงงานในสถานประกอบการ ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป ดังนี้

2.1 ควรนำรูปแบบที่ได้จากการวิจัยครั้งนี้ไปทดลองจัดในสถานประกอบการในทุกภูมิภาคของประเทศ แล้วติดตามประเมินผลเพื่อนำผลมาปรับปรุงรูปแบบของแหล่งเรียนรู้ในสถานประกอบการให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น

2.2 ควรมีการศึกษาเพื่อพัฒนารูปแบบของแหล่งเรียนรู้ในสถานประกอบการสำหรับกลุ่มสถานประกอบการแต่ละประเภท เช่น สถานประกอบการประเภทเครื่องใช้ไฟฟ้า ประเภทอาหารกระป๋อง ประเภทเสื้อผ้าส่งออก ฯลฯ

2.3 ควรมีการศึกษาเพื่อพัฒนารูปแบบของแหล่งเรียนรู้ในสถานประกอบการสำหรับสถานประกอบการขนาดใหญ่ กลาง เล็ก

